

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

EŞ TÜKENMİŞLİĞİ, EVLİLİK VE CİNSEL UYUM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

GÜLSEREN BATUMLU CAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2021

EŞ TÜKENMİŞLİĞİ, EVLİLİK VE CİNSEL UYUM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

GÜLSEREN BATUMLU CAN

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. ÖĞR. DENİZ ERGÜN

LEFKOŞA
2021

KABUL VE ONAY

Gülseren BATUMLU CAN tarafından hazırlanan “Eş Tükenmişliği, Evlilik ve Cinsel Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 22/06/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi

JÜRİ ÜYELERİ

R

YRD. DOÇ. DR. DENİZ ERGÜN (Danışman)
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ KLİNİK PSİKOLOJİ

DR. GÖNÜL TAŞÇIOĞLU (Başkan)
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ KLİNİK PSİKOLOJİ

YRD. DOÇ. DR. GİZEM ÖNERİ UZUN (Danışman)
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ KLİNİK PSİKOLOJİ

PROF. DR. K. HÜSNÜ CAN BAŞER
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı heryerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Ad Soyad

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecimde benden yardım ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım, sevgili hocam, Dr. Öğr. Üyesi Deniz Ergün'e çok teşekkür ederim.

Tüm yaşamım boyunca özellikle de eğitim hayatımda bana her zaman destek veren aileme, annem Selma Batumlu' ya ve babam Adnan Batumlu' ya, her zaman desteğini hissettiğim ve hayatımdaki varlığı ile beni çok mutlu eden eşim Özkan Can'a teşekkür ederim.

Gülseren BATUMLU CAN
Haziran 2021

ÖZ

EŞ TÜKENMİŞLİĞİ, EVLİLİK VE CİNSEL UYUM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı, evli bireylerde eş tükenmişliği, evlilik uyumu ve Cinsel Doyum arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışma kapsamında 286 evli katılımcıya Sosyo-demografik Bilgi Formu, Evlilik Yaşamı Ölçeği, Golombok Rust Cinsel Doyum Ölçeği ve Eş Tükenmişliği Ölçeği uygulanmıştır. Pandemi koşulları sebebiyle soru formları katılımcılara çevrimiçi anket olarak sosyal medya uygulamaları aracılığıyla ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve verileri geçerli olan 272 katılımcının sağladığı bulgular doğrultusunda, eğitim düzeyi ve çocuk sahibi olma değişkenleri bakımında evlilik yaşamı ve eş tükenmişliği düzeylerinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Ayrıca, cinsel işlev sorunlarına işaret eden yüksek puanların evlilik süresinin artmasıyla anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

Katılımcıların evlilik uyumu, eş tükenmişliği ve cinsel doyum düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, evlilik uyumu ile cinsel işlev sorunları ve eş tükenmişliği arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır. Cinsel işlev sorunlarına işaret eden yükselen puanlar ile eş tükenmişliği arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Cinsel işlev sorunlarının evlilik uyumuyla olan ilişkisinde eş tükenmişliğinin aracı rolü incelendiğinde, cinsel işlev sorunlarının evlilik uyumunu olumsuz etkilediği ve eş tükenmişliğinin bu olumsuz etkiye anlamlı düzeyde aracı etkisi olduğu bulunmuştur.

Araştırma bulguları, günümüz koşullarında değişen yaşam koşullarının yakın ilişkilerdeki yansımaları ve çiftlerin evlilik yaşamıyla ilişkili faktörlerin anlaşılması bakımından önemli bulgular sunduğu düşünülmektedir. Daha önceki çalışmalarda, iş yaşamı ve ebeveynlik alanlarında kullanımına rastlanan tükenmişlik kavramının yakın ilişkilerdeki sonuçları hakkında bilgi veren bu çalışmanın farklı örneklem gruplarıyla yinelenebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Doyum, Eş Tükenmişliği, Evlilik Uyumu, Evlilik, Tükenmişlik

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MARRIAGE BURNOUT, MARRIAGE AND SEXUAL SATISFACTION

The aim of this study is to examine the relationship between spouse burnout, marital adjustment and sexual adjustment in married individuals. The aim of this study is to examine the relationship between spousal burnout, marital adjustment and Sexual Satisfaction in married individuals. Within the scope of the study, Socio-demographic Information Form, Marriage Life Scale, Golombok Rust Sexual Satisfaction Scale and Spousal Burnout Scale were applied to 286 married participants. Due to the pandemic conditions, the questionnaires were delivered to the participants as an online survey via social media applications. In line with the findings provided by the 272 participants who accepted to participate in the study and whose data were valid, significant differences were found in the levels of marital life and spouse burnout in terms of education level and having children. In addition, it was found that the high scores indicating sexual function problems differed significantly with the increase in the duration of marriage.

When the relationship between the marital adjustment, spousal burnout and sexual satisfaction levels of the participants was examined, a negative and significant relationship was found between marital adjustment, sexual function problems and spousal burnout. It was observed that there was a significant relationship between rising scores indicating sexual function problems and spouse burnout. When the mediating role of spousal burnout in the relationship between sexual function problems and marital adjustment was examined, it was found that sexual function problems negatively affected marital adjustment and spousal burnout had a significant mediating effect on this negative effect.

It is thought that the research findings provide important findings in terms of the reflections of the changing living conditions in today's conditions in close relationships and the understanding of the factors related to the married life of the couples. It is thought that this study, which provides information about the results of the concept of burnout, which has been used in the fields of work life and parenting

in previous studies, in close relationships, can be repeated with different sample groups.

Keywords: Couple Burnout, Marriage Burnout, Marriage, Marital Adjustment, Sexual Adjustment

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR.....	xi
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Tanımlar	7
2. BÖLÜM	8
KAVRAMSAL BİLGİLER İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Tükenmişlik Tanımı	8
2.1.1. Eş Tükenmişliği Tanımı	9
2.1.2.Eş Tükenmişliğinin Sonuçları.....	10
2.1. Evlilik Tanımı.....	12
2.1.1. Evlilik Uyumu Tanımı	12

2.2. Evlilikte Cinsel Doyum Tanımı.....	13
2.3. İlgili Literatür	14
3. BÖLÜM	16
YÖNTEM.....	16
3.1. Araştırmanın Modeli.....	16
3.2. Evren ve Örneklem	16
3.3. Veri Ölçüm Araçları	17
3.3.1.Sosyo-Demografik Bilgi Formu	17
3.3.2.Eş Tükenmişlik Ölçeği.....	17
3.3.3.Evlilik Yaşamı Ölçeği	18
3.3.4.Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği	18
3.4. Verilerin Toplanması	18
3.5. Veri Analizi.....	19
4. BÖLÜM	23
BULGULAR	23
4.1. Karşılaştırma Bulguları.....	23
4.1.1.Eş Tükenmişlik Düzeyinin Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	23
4.1.2.Evlilik Uyumunun Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	26
4.1.3.Cinsel Doyumun Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	29
4.2. Eş Tükenmişliği, Evlilik Uyumunu ve Cinsel Doyum Düzeyleri Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular.....	33
4.2.1.Aracı Rol Analizi Bulguları.....	37
5. BÖLÜM	39
TARTIŞMA.....	39
6. BÖLÜM	44

SONUÇ	44
6.1. SONUÇLAR	44
6.2. ÖNERİLER	45
KAYNAKLAR.....	47
EKLER.....	55
EK-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	55
EK-2. Sosyodemografik Bilgi Formu	56
EK-3. Evlilik Yaşamı Ölçeği.....	57
EK-4. Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği.....	59
EK-5. Eş Tükenmişlik Ölçeği Kısa Formu (ETÖ-KF)	61
Ek-6. Ölçek İzinleri.....	62
ÖZGEÇMİŞ.....	63
İNTİHAL RAPORU	64
ETİK KURUL RAPORU.....	65

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri	16
Tablo 2. Ölçeklerin Puan Ortalamaları, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	19
Tablo 3. Normallik testi sonuçları	21
Tablo 4. Eş Tükenmişlik Düzeyinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	23
Tablo 5. Eş Tükenmişlik Düzeyinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması.....	24
Tablo 6. Eş Tükenmişlik Düzeyinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	24
Tablo 7. Eş Tükenmişlik Düzeyinin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	25
Tablo 8. Eş Tükenmişlik Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması	25
Tablo 9. Eş Tükenmişlik Düzeyinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması.....	26
Tablo 10. Evlilik Uyumunun Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	26
Tablo 11. Evlilik Uyumunun Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması	27
Tablo 12. Evlilik Uyumunun Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	27
Tablo 13. Evlilik Uyumunun Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması	28
Tablo 14. Evlilik Uyumunun Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması.....	28
Tablo 15. Evlilik Uyumunun Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması	29
Tablo 16. Cinsel Doyum Düzeyinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	29
Tablo 17. Cinsel Doyum Düzeyinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması.....	30
Tablo 18. Cinsel Doyum Düzeyinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	30
Tablo 19. Cinsel Doyum Düzeyinin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	31
Tablo 20. Cinsel Doyum Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması	31
Tablo 21. Cinsel Doyum Düzeyinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması.....	32
Tablo 22. Katılımcıların Eş Tükenmişliği, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Düzeylerinin Korelasyon Analizi	33
Tablo 23. Hiyerarşik modellemeye ilişkin karşılaştırma değerleri: Evlilik Uyumu ..	34
Tablo 24. Evlilik Uyum Düzeyinin Demografik Değişkenler, Cinsel Doyum ve Eş Tükenmişliği Tarafından Yordayıcılığa İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları.....	35

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Evlilik Yaşamı Ölçeği'nin puan ortalamalarının dağılım grafiği	21
Şekil 2. Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği puan ortalamalarının dağılım grafiği	22
Şekil 3. Eş Tükenmişliği Ölçeği'nin puan ortalamalarının dağılım grafiği	22
Şekil 4. Aracı rol analizi modeli	37
Şekil 5. Cinsel doyum düzeyinin ve evlilik uyumu ile ilişkisinde eş tükenmişliğinin aracı rolüne ilişkin oluşturulan model.....	38

KISALTMALAR

APA: American Psychology Association

DSM: Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorder

ETÖ KF: Eş Tükenmişliği Ölçeği Kısa Formu

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Evlilikler aşk ve bağlılıkla başlayan ve aile kurmanın birinci adımı olan önemli bir müessesedir. Çiftler, evlendikleri an'dan itibaren birbirlerine duydukları aşkın hiçbir zaman sönmeyeceğini düşünseler dahi eskisi gibi hissetmemek kaçınılmazdır. İlişkilerde aşkın azalmasıyla ilişkilendirilebilecek önemli bir unsur, yaşamın getirdiği zorluklara karşı, kişilerin hissettiği tükenmişlik olduğu düşünülmektedir. Tükenmişlik aşamalı bir seyir izler ve ani bir biçimde ortaya çıkmaz. İlişkilerle tükenmişlik bir arada düşünüldüğünde, aşk ve yakınlık yavaş yavaş yıpranır ve bununla birlikte genel bir tükenme hali ortaya çıkabilir. Tükenmişlik, ilişkinin bozulmasına sebebiyet vermektedir (Pines, 2002).

Tükenmişlik, beklentiler ile gerçeklik arasında uyum olmadığında ortaya çıkan fiziksel, zihinsel ve duygusal bir tükenme olarak tanımlanır (Maslach ve Leiter, 2016).

Tükenmişlik, yorgunluk, can sıkıntısı, halsizlik, somatik yakınmalar, iştahsızlık ve aşırı yeme gibi belirtilerle kendisini gösterebilmektedir. Duygusal tükenme, sıkıntılı ruh hali, problem çözme güçlüğü, hayal kırıklığı, üzüntü, boşluk hissi, depresyon, yalnızlık, motivasyon eksikliği, kapana kısılmış hissetme, değersizlik ve hatta intihar düşünceleri ile tanımlanmaktadır (Stacker ve Bursik, 2003). Zihinsel tükenme, özgüven eksikliği, partner hakkında olumsuz düşünme ve hissetme, partner ile ilgili hayal kırıklığı kendinden memnuniyetsizlik ve kendini sevmeme gibi belirtilerle kendisini gösterebilmektedir (Pines, 2002).

Evlilik yaşamında tükenmişliğinde birçok faktör rol oynamaktadır. Bunlardan biri tarafların birbirlerinden mantıksız beklentilerdir. İnsanların farklı durumlara karşı farklı tepkiler gösterdiği görülür. Çiftlerin tükenmişliği, birbirlerinin düşünce ve inançlarıyla ne kadar uyum içerisinde olmalarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Beck'in bakış açısına göre, çiftler ilişkilerine dair tutku ve aşkı eskisi gibi hissetmediklerinde, eşlerine olumsuz sıfatlar koymaları için tek bir hayal kırıklığı

yaratan olay bile yeterli olmaktadır. Bu durumda, partnerin anlayışsızlığı, kişinin duygularını olumsuz etkileyebilir.

İlişki doyumunun evlilikteki tükenmişliği önlemedeki rolüne vurgu yaparak, ilişki doyumuna sahip olamamanın, tatminsiz çiftler tarafından dile getirilen en yaygın sorun olduğu daha önce yapılan araştırmalarda belirtilmiştir. Eşler ihtiyaçları hakkında konuşmazlarsa veya ihtiyaçlarını gidermek için olumlu bir çözüme ulaşamazlarsa kaygı, hayal kırıklığı, öfke ve tükenmişlik duyguları ortaya çıkabilmektedir (Young ve Long, 1998). Stackert ve Bursik (2003) evlilikte ilişkiye dair inanç kalıpları, bağlılık ve ilişkide memnuniyetsizliği incelemiş ve güvensiz bağlılık hisseden kişilerin (istek ve geri çekilme arasında olanlar) güvenli olanlara göre ilişki doyumunu daha düşük bulmuşlardır.

İlgi literatürde elde edilen bulgularda görüldüğü üzere, evlilik yaşamının zaman içerisine farklı olay ve durumlardan etkilenmesi sebebiyle çiftlerin birbirlerine ve karşı duygu ve düşüncelerinin değiştiği bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Duygu ve düşüncelerin değişmesinin önemli bir göstergesi ilişkide hissedilen tükenmişlik duygusu olduğu düşünülmüştür. Diğer yandan, bu araştırmada çiftlerin ilişki kalitesi hakkında bilgi verebileceği düşünülen diğer bir göstergenin cinsel doyum olabileceği düşünüülerek, evlilik yaşamının önemli bir parçasının araştırmaya dahil edilmesiyle tükenmişliğin iki önemli değişkenarasındaki işlevinin ne olduğunun ele alınması amaçlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Tükenmişlik başlangıçta iş hayatı için kullanılmış ve "yorgunluk, çalışanların yaptığı işe karşı duyarsız hale gelmesi" olarak tanımlanmıştır (Maslach ve Jackson, 1996). Öte yandan, tükenmişlik günümüzde herkesi etkileyebilir. Bu yüzden çok farklı kesimler için incelenebilir bir konu olarak ele alınmaktadır (Koutsimani ve ark., 2019). Stresli bir yaşam tarzı, insanları yorgun, tükenmiş ve baş edemeyecek kadar çok stres altına sokabilir (Nazari ve ark., 2018). Tükenmişlik, en genel tanım itibarıyla, duygusal, fiziksel ve psikolojik olmak üzere üç boyutu içermektedir ve onu etkileyen çeşitli faktörler vardır (Platsidou ve Daniilidou, 2016).

Çiftlerin evlilik yaşamında yaşayabilecekleri sorunlardan biri eş tükenmişliğidir. Bu nedenle çiftin evlilik yaşamında bu aşırı stresi önlemek ve azaltmak için gerekli önlemleri alması gerekir (Şirin ve Deniz, 2016; Koolae ve ark., 2010). Çiftler arasındaki uzun süreli çatışmaların neden olduğu eş tükenmişliği öfke ve agresyonu artırır ve eşlerin birbirlerine duydukları sevgiyi azaltır. Bu durum, evli uyumunu ve yaşam kalitesini olumsuz etkiler (Huston, 2009).

Pines, aşkın büyümesi zamanla azaldığında kişiler eşlerinin onlara vereceği imkanların eskisi gibi anlamlı olmadığını düşünmeye başlarlar (Malakh-Pines ve Uluengin, 2010). Eş tükenmişliği, evlilik anlaşmazlıklarının ve yakınlığın olmamasının ana nedenlerinden biridir. Eş tükenmişliğin en şiddetli biçimi, evlilik uyumunun bozulmasına ve boşanmaya yol açar. Eş tükenmişliği aynı zamanda çiftlerin nasıl iletişim kurduğu, çatışmaları nasıl çözdüğü ve problem çözme becerileriyle de ilgilidir ve bu alanlarda daha yetkin olan çiftler daha az eş tükenmişliği yaşarlar (Halford, 2001).

Ferri ve meslektaşları (2015) stresle başa çıkma stratejileri işe yaramadığında kronik stresle karşı karşıya kalmak tükenmişliğe zemin hazırlamaktadır. Yorgunluk, uyuşukluk, iştahsızlık, kronik baş ağrıları, karın ağrısı ve aşırı yeme, somatik tükenmişliğin nedenlerinden bazıları olarak görülmektedir. Umutsuzluk, üzüntü, boşluk duygusu, anlamsızlık ve depresyon, duygusal tükenmişliğin belirtileri arasında yer almaktadır. Ayrıca, benlik saygısının azalması, olumsuz duygular ve

eşine karşı hayal kırıklığı duygusal tükenmişliğin belirtileri arasındadır (Ferri ve ark., 2015).

Yapılan bir araştırmada eş tükenmişliğinin yüksek oluşu düşük yaşam kalitesi ve yüksek mortalite ile ilişkilendirilmiştir (Robles ve ark., 2014). Evlilikte uyum sorunları ile tükenmişlik ve buna bağlı olarak görülebilecek depresyon arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çiftler arasında evlilik uyumu sorunları sırasıyla tükenmişlik ve depresyon gibi duygu durum bozuklukları riskini artırır (Beach, 2014). Çiftler arasında tükenmişlik ve depresyon semptomları arttığında, diğer stres faktörlerine karşı daha duyarlı hale gelir ve sonuçta aralarındaki evlilik uyumu azalır (Foran ve ark., 2015). Tükenmişlik, psikolojik problemlerin yanı sıra kas-iskelet gerginliği ve kardiyovasküler hastalık gibi fiziksel sorunlara da neden olmaktadır (Honkonen ve ark., 2006)

İlgili literatür incelendiğinde, eş Tükenmişliği yaşayan çiftlerle ilgili yapılan araştırmaların çoğunda, kadınların erkeklerden daha fazla tükenmişlik yaşamaktadır (Çapri ve Gökçakan, 2013; Pamuk ve Durmuş, 2015; Pines ve ark., 2011) Kadınlarda tükenmişliğin daha yüksek olmasının nedeni, kadınların evlilik yaşamı ile ilgili erkeklerden daha yüksek beklentilere sahip olması gösterilebilir (Çapri, 2008) Bir diğer durum ise, evli kadınların eş veya anne olarak görevlerini yerine getirmeye çalışırken yaşadıkları sorunlar ve stres, erkeklerin eş veya baba olarak yaşadıkları stresten daha fazladır (Çapri, 2008). Yukarıda belirtildiği üzere, eş tükenmişliğinin evlilik yaşamı üzerinde önemli sonuçları bulunmakta ve tükenmişlik düzeyleri birtakım kişisel faktörlerle açıklanabilmektedir. Bu doğrultuda, evlilik yaşamı ve evlilik yaşamının önemli bir parçası olan cinsel yaşamın eş tükenmişliği ile bağlantısını ele almak bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı evli bireylerin eş tükenmişliği, evlilik ve Cinsel Doyum arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibidir:

1. Evli bireylerin eş tükenmişliği ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki göstermekte midir?

2. Evli bireylerin eş tükenmişliği ve Cinsel Doyumu arasında anlamlı bir ilişki göstermekte midir?
3. Evli bireylerin Cinsel Doyumu ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki göstermekte midir?
4. Evli bireylerin eş tükenmişliği evlilik uyumu ve cinsel doyumu anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
5. Evli bireylerin yaş gruplarına göre eş tükenmişlik düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Evli bireylerin yaş gruplarına göre evlilik uyumu düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Evli bireylerin yaş gruplarına göre Cinsel Doyumu düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Evli bireylerin eğitim düzeyine göre eş tükenmişlik düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?
9. Evli bireylerin eğitim düzeyine göre evlilik uyumu düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?
10. Evli bireylerin eğitim düzeyine göre Cinsel Doyum düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?
11. Evli bireylerin çocuk sahibi olma durumuna göre eş tükenmişlik düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?
12. Evli bireylerin çocuk sahibi olma durumuna göre evlilik uyum düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?
13. Evli bireylerin çocuk sahibi olma durumuna göre Cinsel Doyum düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?
14. Evli bireylerin çocuk sayısına göre eş tükenmişlik düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?

15. Evli bireylerin çocuk sayısına göre evlilik uyum düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?

16. Evli bireylerin çocuk sayısına göre Cinsel Doyum düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?

17. Evli bireylerin evlilik süresine göre eş tükenmişlik düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?

18. Evli bireylerin evlilik süresine göre evlilik uyum düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?

19. Evli bireylerin evlilik süresine göre Cinsel Doyum düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüz koşullarının dünyadaki yeni gelişmeler çerçevesinde değişiklik göstermesi günlük yaşamda ilişkiler ve rutinleri büyük oranda etkilemektedir. Aynı şekilde, içinde bulunulan koşul çerçevesinde yakın ilişkilere karşı tutumların zamanla değişkenlik gösterdiği bilinmekle birlikte, bu değişimlerin olumsuz durumları beraberinde getirmemesi adına uygun bir şekilde harekete geçmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı olarak belirlenen ve eş tükenmişliği, evlilik uyumu ve Cinsel Doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi, evli bireylerin son yıllarda evlilik yaşamı hakkında bilgi edinmek ve olası istenmeyen durumları tespit edebilmek açısından araştırmanın önemli bulgular sağlayacağı düşünülmektedir. Pandemi koşullarının toplumun her kesiminden bireyi hem fiziksel hem sosyal hem ekonomik hem de duygusal açıdan etkilemesi sebebiyle aile işlevleri açısından önemli bir gösterge olabileceği düşünülen evlilik yaşamı ve ilişkili faktörlerin önemli sonuçlar getireceği beklenmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

1. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil etme açısından sınırlı olabileceği düşünülmektedir.

2. Araştırmada kullanılan veri ölçüm araçları, araştırmada ele alınan değişkenlerin incelenmesi açısından içerdiği maddelerle sınırlıdır.
3. Araştırmada elde edilen bulgular, elde edilen verilerin dağılımı ve kullanılan istatistiksel veri analiz yöntemleriyle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Eş Tükenmişliği: Eş tükenmişliği, bireyin partnerine karşı hislerinde tükenme ve donukluk hali olarak tanımlanabilen veya bunun tersi, her iki tarafın da duygularında benzer derecede soğukluk olması şeklinde tanımlanmaktadır (Bakker ve ark., 2003) .

Evlilik Uyum: Evlilik doyumu, evlilikte uyum ve bütünlüğü ifade eden ve evlilik kalitesiyle ilişkilendirilebilecek genel bir kavramdır. Evlilik doyumu, bireylerin evlilik yaşamı ile ilgili düşünceleri ve hisleri olarak tanımlanır. Evlilik doyumunun yüksek olması kişilerin eşleriyle uyumlu iletişim kurmaları ve bütünlüğü sağlamalarıyla mümkün olmaktadır (Spanier, 1979).

Cinsel Doyum: Bireylerin cinsel işlevlerinde bir sorun bulunmadan partneriyle yaşadığı birlikteliğe yönelik hissettiği olumlu etkilerin bütünü olarak tanımlanır (McCarthy, 1997).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL BİLGİLER İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Tükenmişlik Tanımı

Tükenmişlik durumu, kişiler hem çalışma hayatlarında hem de ilişkilerinde duygusal tükenme halinde, çalışmak isteksiz ve bunalmış ve hatta sabah işe gitmeyen kişiler haline dönüşmeleri şeklinde kendisini gösterebilen ruhsal bir durum olarak değerlendirilmektedir (Maslach ve Leiter, 2016). Tükenmişlik, duygusal tükenmişlikle bağdaştırılan bir kavram olup; duygusal tükenmişlik halinde bir umursamamazlık söz konusu olabilmektedir.

Tükenmişlik halinde, kişilerin insanlara karşı daha az duyarlı hale gelmeleri olasılığı sebebiyle duyarsızlaşmanın da görülebildiği ifade edilmiştir. Tükenmişliğin ikinci aşaması olarak nitelendirilen duyarsızlıkta, kişiler yakın çevresindekilere ve iş arkadaşlarına karşı umursamaz bir tutum içerisinde olmaktadır (Maslach ve Jackson, 1986). Başkalarına karşı negatif tutumlar ve olumsuz benlik algısı bu aşamada kendisini göstermektedir. Ayrıca, ikinci aşamada, tükenmişlik sebebiyle kişiler duygularının ağırlığıyla yavaş yavaş kabuklarına çekilmeyi tercih eder ve bu duygulardan kurtulmak adına hiçbir çözüm olmadığını düşünmeye başlarlar. Bu aşamada, öfke ve paranoya benzeri düşünce ve davranışların söz konusu olabileceği belirtilmiştir (Tracy, 2016). Kaçış yolu olarak uyuşturucu ve alkol gibi maddelere yönelim söz konusu olabilmektedir (Maslach ve Leiter, 2016).

Hayal kırıklığına uğramış kişi, yetersiz bir performans sergilemekte, durumun gerçeğine teslim olmuş ve artık bu konuya başarıya ulaşamayacağını düşünmeye başlamıştır. Tükenmişliğin son aşamalarında, tüm duygular ve başkalarına yönelik endişelerin yerini duyarsızlaşma ve derin bir başarısızlık duygusu almaktadır (Maslach 1976. Maslach ve Leiter, 2016). Bu aşamadaki davranışlar, kişinin kendine ve diğerlerine karşı kopuk olmak tam bir tiksinti duyma ve huzursuzluk hissi şeklinde açıklanabilir. Öte yandan, evlilikte çatışmalar da bu dönemde gözlenebilmektedir. .

2.1.1. Eş Tükenmişliği Tanımı

Evlilik, çoğu insanın aradığı ve arzuladığı sosyal bir ihtiyaçtır. Evlilik, çiftler için çeşitli faydalar sağlayabilecek bir müessesedir. Bu tür faydalar sosyal, psikolojik, fiziksel ve duygusal faktörlerle açıklanabilmektedir. Bununla birlikte, son yıllarda toplumsal ve teknolojik gelişmelerin hızlı gerçekleşmesinin ilişkilerin gidişatı üzerinde de belirleyici olduğu düşünülmektedir. İnsanlar âşık olma, cinsel ihtiyaçlarını karşılama, cinsel çekim hissetme, ekonomik güvenceyi sağlama, biri tarafından korunma, bir arkadaşına sahip olma ve duygusal güvende hissetme gibi çeşitli nedenlerle evlenebilmektedir. Bu tür nedenlere ek olarak, yalnızlık gibi olumsuz duygulardan kaçınmak ve aile huzuruna ulaşmak da evlilik kararı vermeye yönelten faktörler arasında yer alır.

Evlilikte çiftlerin ilişkilerinde birtakım zorluklar ya da baskı yaşaması muhtemeldir. Ayrıca eşler, evlilikten beklentilerini karşılamalarını zorlaştırabilecek birtakım olumsuz durumlar ve çatışmalar yaşayabilmektedir. Bu gibi durumlar, evlilik sürecini zor ve yorucu hale getirecektir çünkü eskisi gibi olmayı başarmak, eşlerin çok çaba sarf etmesini gerektirecektir. Çabaları faydasız olduğunda, bu boşanmaya yol açabilecek “evlilik tükenmişliğine” kendini gösterebilmektedir.

Tükenmişlik, duygusal, fiziksel ve zihinsel tükenme ve tükenmeden kaynaklanan kronik bir durum olarak tanımlanabilir. Bu tür tükenme, bireyin sosyal ve mesleki performansıyla ilgili önceden belirlenmiş kişisel beklentiler ve mükemmellik algısının eşlik ettiği uzun süreli stres ve duygusal tükenmeye götürebilecek sosyal ilişkileri deneyimlemekten kaynaklanmaktadır (Maslach ve Leiter, 2016; Tracy, 2016; Cropanzano ve ark., 2003).

Tükenmişlikle ilgili çalışmalar yapan Maslach ve Jackson döneminin vizyonundan yola çıkmıştır (Maslach ve Jackson, 1986). Çalışmaları, tükenmişliğin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı olmak üzere üç boyutu olduğunu göstermektedir. Duygusal tükenme, enerji kaybı, duygusal ve fiziksel kaynakların tükenmesi ile karakterizedir. İş baskısı, kötü sosyal ilişkiler ve motivasyon eksikliği duygusal tükenmeye götüren ciddi durumlardır. Duyarsızlaşma, başkalarına karşı kötü davranış ya da ilgisizlik gibi tutum ve davranışların ortaya çıkmasını ifade eder. Üçüncü boyut olan düşük kişisel başarı, bireyin performansından ve hedeflere

ulaşma düşüncesine karşı hissettiği memnuniyetsizlik ve bu duygunun uzun vadede devam etmesi, hayal kırıklığı, depresyon, düşük benlik saygısı ile bireyin değersizlik ve yetkinlik duygusuyla ilgilidir. Kişisel başarıda düşüş sebebiyle hissedilen tükenmişlik, kendisi için belirlenen beklentiler ve hedefler gerçekleşmediğinde daha kronik hale gelir.

Maslach ve Jackson (1981), duygusal tükenmenin tükenmişlik olgusunda anahtar bir aşama olduğunu belirtmiştir. Maslach (1982) tükenmişliğin bir duygusal tükenme belirtisi, duyarsızlaşmayı deneyimlemenin bir göstergesi olduğunu ve genellikle başkalarına hizmet veren kendini adanmış bireylerin kişisel başarısında düşüşü ile kendisini gösterdiğini belirtmektedir. Yukarıda belirtilen tüm sorunlar, kişiyi duygusal tükenmeye götürmektedir. Bu faktörler, yakın ilişkiler bağlamında değerlendirildiğinde, önceden belirlenmiş kişisel beklentiler ve duygusal taleplere ek olarak bu beklenti ve talepleri karşılayamama sebebiyle eş tükenmişliğine götürebilmektedir (Lee ve ark., 2008; Kazemi, Talachi ve Gorji, 2013). Bakker vd. (2003) eş tükenmişliğinin, bireyin partnerine karşı duygularında duygusal tükenme ve donukluk hali olarak tanımlanabilen veya bunun tersi, her iki tarafın da duygularında benzer derecede soğukluk olması şeklinde tanımlanmaktadır.

Eş tükenmişliğinde önemli bir boyut olan duygusal tükenmeye neden olan birkaç faktör vardır. Bu tür faktörler duygusal problemleri duygusal tükenmişliğe dönüştürebilir. Duygusal tükenmişlik, kişinin deneyimlediği dinamik bir durumdur. Psikolojik ve duygusal tükenmenin bireyler için hem sosyal hem mesleki davranışla ilgili sorunların yaşandığının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Komarevtseva, 2014; Cordova ve ark., 2005; Al-Dubai ve ark., 2013). Öte yandan, eş tükenmişliği, birkaç gelişim aşamasından geçen kademeli bir süreçtir. Ayrıca, eş tükenmişliği evliliği sonlandırabilecek denli güçlü deneyimlenebilmektedir. Eş tükenmişliği, çiftlerin gösterdikleri çabalara rağmen ilişkilerinin artık kendileri için anlamlı olmadığını fark ettiğinde ortaya çıkar (Deveci-Şirin ve Deniz, 2016; Astha ve Rajeev, 2017).

2.1.2. Eş Tükenmişliğinin Sonuçları

Eş tükenmişliği, beklentiler ve gerçeklik arasındaki tutarsızlıktan kaynaklanan, duygusal taleplerle ilgili yaşanan çatışmalar sebebiyle oluşan fiziksel, duygusal ve

zihinsel yorgunluk halidir. Eş tükenmişliği, gerçekçi olmayan beklentiler, irrasyonel düşünceler ve hayattaki iniş çıkışlar nedeniyle görülebilmektedir (Adib Rad ve ark., 2005). Tükenmişliğin en güçlü düzeyinde ilişkilerin sonlanması dahi söz konusu olabilmektedir. Eş tükenmişliği fiziksel, duygusal ve psikolojik tükenme belirtileri ile kendini gösterir.

Tükenmişlik tanımı içerisinde yer alan Fiziksel yorgunluk, kişinin uykuyla çözemediği kronik yorgunluk olarak tanımlanır. Duygusal tükenmeye paralel olarak, tükenmişlik yaşayan insanlar her zaman duygusal olarak yıkıldıkları izlenimine kapılırlar ve sürekli hassas ve çaresiz hissederler. Tükenmişliğin neden olduğu psikolojik tükenme, genellikle kendine güvenin azalması ve özellikle eş ile ilişkiler olmak üzere ilişkilere yönelik olumsuz düşünceler şeklinde ortaya çıkmaktadır (Lee, Sun ve Chao, 2001). Araştırmalar, son zamanlarda çiftlerde tükenmişlik yaygınlığının arttığını; dolayısıyla çiftlerin %50'sinin evliliklerinde tükenmişlik yaşadığını belirtmiştir. Ayrıca, eş tükenmişliğinin en önemli sonuçlarından biri boşanmadır (Bastani ve Golzani, 2011).

Çiftlerin tükenmişlik düzeyinde etkili olan faktörler ve özellikler, bireysel, kişilik, aile ve çevresel faktörler olmak üzere dört grupta toplanabilir. Çiftlerin tükenmişlik derecesini etkileyen bireysel faktörler arasında duygusal kontrol, akılcı olmayan inanç kalıpları, eşe bağlanma kavramı, kaçınma kavramı (daha fazla bağımsızlık ihtiyacı) ve depresyon sayılabilir. Bu değişkenlerin evlilikteki problemlerle anlamlı bir pozitif ilişkisi vardır. Ayrıca eş tükenmişliğine karşı koruyucu faktörler olarak; öfke kontrolü, hayata karşı olumlu tutum, iyi oluş, eş ile yakın ilişkilere sahip olma, evlilik doyumu ve cinsel doyum kavramlarıdır. Bu faktörlerin çift tükenmişliği ile anlamlı negatif ilişkisi vardır (Mahdavianfard ve ark., 2015).

Ailede ek sorumluluk yükü, çiftin çatışan talepleri, aile bağılıkları, kadına yönelik şiddet ve evde sıkı çalışma gibi değişkenler, çift tükenmişlik düzeyini etkileyen aile faktörleridir. Bu değişkenlerin çift tükenmişliği ile pozitif bir ilişkisi vardır. Ayrıca nevrotilik ile çift tükenmişliği arasında pozitif bir ilişki vardı. Ayrıca kişilik faktörlerine ilişkin olarak, çiftlerin tükenmişlik düzeyini etkileyen dışadönüklük, deneyime açıklık, geçimlilik ve vicdanlılık kişilik özellikleri ile evlilik bozukluğu arasında olumsuz bir ilişki olduğu görülmüştür (Mahdavianfard ve ark., 2015).

Çiftlerin tükenmişlik düzeyini etkileyen çevresel faktörler açısından, kalabalık alanlarda yaşama, gürültü ve hava kirliliği açısından çift tükenmişlik düzeyi ile anlamlı pozitif bir ilişki olduğu gösterilebilir. Benzer şekilde, çeşitli çalışmaların sonuçları, çiftlerin tükenmişlik derecesinin yaş, cinsiyet, meslek, eğitim düzeyi, doğurganlık durumu, çocuk sayısı, evlilik yaşam süresi, akrabalık ve ebeveyn ile aynı evde yaşama gibi faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir(Pamuk ve Durmuş, 2015; Pines ve ark., 2011).

2.1. Evlilik Tanımı

Farklı ilgi, istek ve ihtiyaçlara sahip iki kişinin bir araya gelmesini içeren evlilik, toplumsal kurallar ve yasalarla şekillenen özel bir birliktelik olup, bireylerin gelişimini ve kendini gerçekleştirmelerini önemli ölçüde etkiler. Sevgi ve sevilme ihtiyacını karşılama, bireylerin biyolojik, sosyal, psikolojik ve motivasyonel ihtiyaçlarını karşılama, yeni nesiller dünyaya getirme, toplumda yer edinme, güvende olma ve korunma duyguları, işbirliği duygusu gibi işlevler, geleceğe güvenmek, birbirleriyle gurur duymak ve cinsel yaşamın sağlıklı işlemesi evliliği toplumlar için evrensel ve önemli kılmaktadır (Özgüven, 2001).

İnsanlık tarihi boyunca boyutları ve içeriği değişse de aile ve evlilik kurumları evrenselliğini korumuş ve toplumların çekirdek birimi olmaya devam etmektedir. Birçok toplumda evlilik, yakınlık ve kardeşliğin var olduğu, çocukların güvenli bir şekilde yetiştirildiği, bireylerin cinsel birliktelik kurmalarını sağlayan ve duygusal doyum fırsatı sağlayan bir kurum olarak kabul edilmektedir (Yavuzer, 2012). Evlilik kurumu günümüzde daha eşitlikçi bir hal alsa da evlilik yapısına ve eşler arasındaki ilişkilere yönelik farklı bakış açılarının değerlendirildiği görülmektedir (Çelik, 2006). Bu nedenle Türkiye'de ve yurt dışında yapılan birçok araştırma eş seçiminde etkili faktörlere odaklanmıştır (Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Bugay ve Tezer, 2008; Efe, 2013; Zhang ve Kline, 2009).

2.1.1. Evlilik Uyumu Tanımı

Evlilik, birlikte olma anlaşmasının resmi veya gayri resmi olup olmadığına veya seçim veya koşullara bakılmaksızın, çoğu yetişkinin hayatını şekillendirir. Locke ve Wallace (1959) evlilik uyumunu birliktelikten kaynaklanan doyum ya da mutluluk derecesi olarak tanımlamıştır. Evliliğin devamı memnuniyet düzeyine göre

belirlenmektedir ve 1990'lı yıllardan itibaren evlilik doyumuna etki eden faktörler araştırılmaktadır (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000). Snyder ve Lopez (2005), evlilikten doyumun kişinin iyi oluşunu artırdığına ve mutlu evli çiftlerin daha az kaygı, stres veya depresyon yaşadıklarına inanmaktadır. Bu nedenle, mutlu evliliği etkileyen faktörlerin araştırılmasına yüksek oranda odaklanılması anlaşılabilir bir durumdur. Evlilik uyumu ile ilgili diğer önemli bir unsur, bir bireyin hayatında verdiği en önemli kararlardan biri bir eş seçmektir.

Evlilik ve aile ilişkilerinde en sık çalışılan değişkenlerden biri evlilik uyumudur ve sadece istatistiksel bir yaşam olayı olarak değil, gelişimsel bir süreç olarak düşünülmelidir. Patrick, Sells, Giordano ve Tollerud (2007), birçok araştırmanın evlilik yaşamı boyunca evlilik kalitesi için U şeklinde bir ilişki olduğunu iddia etmektedir. Uyum, evliliğin ilk aşamalarında yüksek olma eğilimindedir ve daha sonra yaşam süresi boyunca yaklaşık olarak azalır ve sonraki yıllarda yükselir. Evlilik ilişkisi bir boşlukta var olmaz, duygusal, fiziksel ve psikolojik sorunlardan doğrudan etkilenmektedir.

2.2. Evlilikte Cinsel Doyum Tanımı

Evlilik içinde cinselliğin, evlilik kalitesi, doyum ve istikrarın önemli bir bileşeni olduğuna dair araştırmalar daha önce yapılmıştır ve çalışmaların çoğu, daha yüksek cinsel doyum ve sıklığı ile evlilik istikrarı arasındaki pozitif ve anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır (Yeh ve ark., 2006; Karney ve Bradbury, 1995). Çalışmalar, evlilik doyumunun önemli bir bileşeni olarak cinsel doyumunun derecelerini incelemiş ve genç evli çiftler örneğinde cinsel ilişkinin evlilikteki sorunlar arasında ikinci sırada olduğu görülmüştür (Risch, Riley ve Lawler, 2003). Türkiye gibi kolektivistik özellikte olan Çin'de yapılan bir araştırmada erkeklerin evlilik doyumunda üçüncü ve dördüncü en önemli faktör olarak cinsel doyumu bildirmişlerdir (Pan, 1993).

Barrientos ve Paez (2006) tarafından yapılan araştırmada, ilişkide cinsellik içeren ya da içermeyen tüm yapıların bireyin ilişki tatmininde önemli bir rol oynayabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu yapıların bazıları evli çiftler arasında cinsel tatmini ölçmek için parametreler olarak geliştirilmiştir. Evlilikte cinsel doyum, çiftler arasındaki yakınlık düzeyine, fiziksel çekim miktarına, ilişkiye girme sıklığına, doğum kontrol

yöntemleri, cinsel ilişki öncesi önsevişme olup olmadığına, evlilik öncesi cinsel ilişki yaşamış olmak, cinsel deneyim, orgazm sıklığı/tutarlılığı, hamilelik korkusu, duygusal mesafe, sevilmediğini hissetme, evlilik çatışmaları, eşin partnerine karşı tutumu, eşin sadakatsizliği ve dominans gibi faktörlerin evlilikte cinsel doyumu büyük ölçüde etkilediği ileri sürülmektedir (Zhou, 1993).

Bazı araştırmacıların görüşü ise cinsiyetin evlilikte cinsel doyumu hususunda farklılıkları beraberinde getirdiği yönündedir (Heiman ve ark., 2011). Bu, özellikle erkeklerin cinsel zevkine kadınlardan daha fazla önem verilen Türkiye gibi kültürlerde geçerli olarak düşünülebilir. Ayrıca, farklı kültürlerde de bu durum olduğu görülmekte ve Zhou (1993) bu gerçekleri, erkeğin cinsel ilişkiyi başlatmasının eşlerinden daha fazla olduğunu ve çoğu zaman erkeklerin boşalma yaşadığını, kadınların daha düşük bir yüzdesinin bazen orgazm yaşadığını bulgulayarak bu gerçekleri vurgulamaktadır. Cinsel doyum eksikliği, çiftlerin ve ailenin işlevselliğini etkileyebilecek evlilik sorunlarına yol açabilmektedir. Bu, evlilikte çatışma ve sadakatsizliğe yol açabilecek sıkıntılı durumlar şeklinde kendisini gösterebilmektedir (Karney ve Bradbury, 1995). Bunun olumsuz sonuçları, eşlerin ve ailenin fiziksel, duygusal ve sosyal işlevselliğini ve iyi oluşunu riske sokabilmektedir.

2.3. İlgili Literatür

Çift tükenmişliği zamanla çiftler arasındaki sevgi ve ilişkiyi azaltan, psikolojik sorunlara neden olan ve ilişkilerin sonlanmasına sebep olan bir ruhsal belirtidir (Abbasi Asfajir ve Ramezani, 2017). Çift tükenmişliği, çiftin gerçek ve beklentileri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanabilir ve şiddeti, çiftin uyumluluğuna ve bakış açısına bağlı olarak değişir (Pines, 2013).

Çift tükenmişliği, çiftlerin tüm çabalarına rağmen bir ilişkinin artık bir anlam ifade etmediği ve etmeyeceğini fark ettiklerinde ortaya fiziksel, duygusal ve psikolojik tükenme durumunu ifade eder (Pines, 2008). Tükenmişliğin başlangıcı nadiren anidir ve genellikle kademeli bir seyir izler. Maslach ve Jackson, evlilik tükenmişliğinin fiziksel, duygusal ve psikolojik tükenme olmak üzere üç aşamaya ayrıldığına inanmaktadır (Maslach ve Jackson, 1980).

Sosyal ilişkilerin azalmasından kaynaklanan psikolojik tepkilere yönelik daha önce araştırmalar yürütülmüştür. Yakın zamanda yapılan araştırmalar, yalnızlık, kaygı, intihar düşünceleri, düşük sosyal destek algısı ve başkalarıyla bağlantı kuramama duygusu yaratarak düşük iyi oluş, ilişki problemleri ve olumsuz duygularla ilişkili olduğunu göstermiştir (Emerson ve ark., 2020; Garcia ve ark., 2020). Karantinanın kişisel etkilerine ek olarak, süreç kişilerin başkalarıyla kurdukları ilişkilerin boyutuna önemli ölçüde etki etmiştir. Bu gibi durumlarda insanlar evde kalmayı, arkadaşlarından ve ailelerinden uzaklaşmayı fiziksel sağlıklarını korumanın gerekçesi olarak kabul ederken, sosyal ağdan uzaklaştıkları için psikolojik problemlere daha yatkın hale gelmişlerdir. Ancak uzun süre evde kalmanın eş ve çocukların bakım sorumluluklarının artması da dikkate alınması gereken bir konudur (Long, 2020).

COVID-19 pandemisinin neden olduğu kapanma ve karantina durumu, ailelerin refahını etkilemiş ve daha fazla eğitim ve bakım sorumluluğu yükleyerek kişiler üzerinde önemli ölçüde baskı oluşturmuştur (Mangiavacchi ve ark., 2020). Okulların ve iş yerlerinin kapanması, çiftlere, özellikle de kadınlara birçok ev işi ve çocuk bakımı sorumluluğunu daha fazla yüklemiştir (Farré ve ark., 2020). Hupkau ve Petrongolo (2020) tarafından yapılan araştırmada, ev işi, çocuk bakımı görevleri özellikle de kadınlar üzerinde daha fazla baskı oluşturmaktadır. İnsanların baş etme stratejilerini etkileyen stresli durumlar, çiftlerde depresyon, kaygı ve stres gibi yüksek olumsuz duygu durum belirtileri, tükenmişlik belirtileri ile ilişkilendirilmektedir (Flouri ve ark., 2018; Mather ve ark., 2014). Bazı araştırmalar, özellikle COVID-19 pandemisi gibi stresli olayların neden olduğu kontrol kaybı, ev içi iş yükü, rol karmaşası ve irrasyonel çevresel taleplerin tükenmişlik gibi olumsuz duygulara yol açtığını göstermiştir (Griffith, 2020; Mikolajczak ve ark., 2018a; Vinayak ve Dhanoa, 2017).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, kantitatif ölçümlerle gerçekleştirilecek betimleyici bir çalışmadır. Bu araştırma, tarama modelinde bir çalışma olarak yürütülmüştür. Tarama modeli, Karasar (2012) tarafından belirtildiği üzere, var olan durumun değerlendirilmesi amacıyla toplanan verilerin analizi ve sonuçların değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bu çalışmada, evlilik uyumu, eş tükenmişliği ve cinsel doyum değişkenlerinin ele alındığı ilişkisel tarama çalışması yürütülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırma evreni İstanbul ilinde yaşayan 20-65 yaş arasındaki evli yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Örneklem ise uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 286 kişiden oluşmaktadır. Uygun örneklem yöntemi, pandemi koşulları sebebiyle katılımcılara kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir olması sebebiyle, kısa sürede amaca uygun en fazla sayıda katılımcıya ulaşmak için seçilmiştir:

Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Demografik Değişkenler	n	%	
Cinsiyet	Erkek	39	14,0
	Kadın	240	86,0
Yaş	18-24	14	5,0
	25-30	96	34,4
	31+	169	60,6
Eğitim Durumunuz	İlköğretim	11	3,9
	Lise	54	19,4
Üniversite	Üniversite	214	76,7
	Çocuğunuz var mı?	Evet	200
Çocuk Sayısı	Hayır	79	28,3
	1	249	89,2
Evlilik Süresi	2 ve üzeri	30	10,8
	1-5 yıl	136	48,7
Toplam	6-10 yıl	143	51,3
	Toplam	279	100,0

Tablo 1’de demografik değişkenlerin dağılımı incelendiğinde, araştırmaya katılan 286 kişi olduğu görülmektedir; fakat 279 katılımcının verileri geçerli sayılmıştır

(N=279). Erkek katılımcı %14 (n=39) ve kadın katılımcı %86 (n=240) oranındadır. Yaş grubu değişkenine göre, 18-24 yaş %5 (n=14); 24-30 yaş %34,4 (n=96) ve 30 yaş üzeri %60,6 (n=169) oranındadır. Eğitim düzeyi değişkenine göre ilköğretim mezunu %3,9 (n=11); lise mezunu %19,4 (n=54) ve üniversite mezunu %76,7 (n=214) oranındadır. Çocuğu olan katılımcılar %71,7 (n=200) ve çocuğu olmayanlar %28,3 (n=79) oranındadır. 1-2 çocuğu olan 170 (n=85) ve 3 ve üzeri çocuğu olan %15 (n=30) oranındadır. Evlilik süresi 1-5 yıl olanlar %48,7 (n=136) ve 6-10 yıl olanlar %51,3 (n=143) oranındadır.

3.3. Veri Ölçüm Araçları

Çalışmada, katılımcılara Sosyodemografik Bilgi Formu, Eş Tükenmişlik Ölçeği, Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği(Kadın ve erkek formları uygulanmıştır).

3.3.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen ve katılımcıların bireysel değişkenlerini kapsayan (yaş, cinsiyet, eğitim, gelir düzeyi, çocuk sayısı gibi) öz bildirim formudur.

3.3.2. Eş Tükenmişlik Ölçeği

Eş tükenmişlik ölçeği, romantik ilişkilerde ve evliliklerde çiftlerin tükenmişlik yaşama durumlarını değerlendirmek üzere Pines (1996) tarafından geliştirilen 21 maddelik bir öz-bildirim formudur. Pines ve meslektaşları (2011), ölçeğin 21 maddelik versiyonunu gözden geçirerek kullanım kolaylığını sağlamak amacıyla daha anlaşılır olduğunu düşünerek 10 maddelik bir versiyon geliştirmişlerdir. 10 maddelik kısa formda, partnerle ilişkiler hakkında sorular yer almaktadır ve yalnızca 2. maddedeki “insanlarla ilgili hayal kırıklığına uğramış” ifadesi “eşi/partneri” olarak değiştirilmiştir. Ölçek, romantik birlikteliği olan herkese uygulanabilir. Ölçeğin yanıtlama sistemi likert tiplidir. Katılımcılardan 1=Hiçbir zaman ile 7=Her zaman aralığında yanıtlar vermeleri beklenmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Çapri (2013) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin psikometrik özellikleri incelendiğinde evli kadınlarda 0,94 ve evli erkeklerde 0,95 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,92 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Evlilik Yaşamı Ölçeği

Tezer (1996) tarafından geliştirilen ölçek, evli bireylerin evlilik hayatı hakkındaki düşüncelerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 10 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte, katılımcılar 1=Kesinlikle katılmıyorum ile 5=Kesinlikle katılıyorum arasında 5’li likert tipi sorulara yanıt vermektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 50 en düşük puan ise 10 dur. Ölçeğin psikometrik çalışmasında, ölçek maddelerinin iç tutarlılığı ve yapı geçerliliğinin değerlendirilmesi amacıyla evli ve boşanmış bireylere uygulanmıştır. Bulgular, ölçeğin dış geçerliliğinin olduğunu göstermiştir. Güvenirlige ilişkin bulgular incelendiğinde, ölçek maddelerinin iç tutarlılık katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,57 olarak bulunmuştur.

3.3.4. Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği

Rust ve Golombok (1985) tarafından özgün formu geliştirilmiş olan ölçek kişilerin cinsel işlevlerini değerlendirmek amacıyla uygulanmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Tuğrul ve arkadaşları (1993) tarafından yapılmıştır. Ölçekte, 1 ile 9 arasında bir yelpazede işaretlenen puanlar cinsel fonksiyon bozukluğunun şiddeti hakkında bilgi vermektedir. Ölçekte, 0-4 arası işaretlenen seçenekler ‘0’, 5 ve üstündeki puanlar ise ‘1’ puan olarak hesaplanır. ‘0’ puan olarak hesaplanma, sorgulanan alanda bir cinsel işlev bozukluğu olmadığını, ‘1’ olarak hesaplanma ise cinsel işlev bozukluğu olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, ham puanların toplanması ile elde edilen dönüştürülmüş ve toplam puanlar, herhangi bir alanda cinsel işlev bozukluğu olduğunu düşündürmektedir. Bu çalışmada ölçeğin toplam skorları değerlendirmeye alınmıştır. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ,84 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasına ilişkin etik kurul izni alınmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının Türkçe uyarlama çalışmasını yapan araştırmacılardan da ölçek izinleri alınmıştır. Verilerin toplanması (10.09.2020/15.03.2021) 6 ay sürmüştür. Veriler; İstanbul ilinde 18-65 yaş arasındaki kadın ve erkeklerden gönüllülük esasına göre kişisel bilgi formu ve 3 farklı ölçek uygulanarak elde edilmiştir. Pandemi süresinde anketler çevrimiçi formlar oluşturularak toplanmıştır. Araştırmada,

pandemi süreci dolayısıyla katılımcıların anketlere erişimi çevrimiçi anket uygulamaları aracılığıyla yapılmış ve onamları alınan katılımcılara anketlerin bulunduğu bağlantı adresi sağlanmıştır. Bağlantı adresleri anlık mesajlaşma ve sosyal medyada yapılan duyuruyla birlikte katılımcıların onaylaması halinde kendilerine bağlantı adresi ileti olarak gönderilmiştir.

3.5. Veri Analizi

Bu araştırmada, evli bireylerin eş tükenmişlik düzeyi, evlilik uyumu ve Cinsel Doyum düzeyleri çeşitli sosyo-demografik özellikler bakımından karşılaştırılmış ve evli bireylerin eş tükenmişlik düzeyleri ile evlilik uyumu ve Cinsel Doyum arasındaki ilişki incelenmiştir. Veri analizleri 286 katılımcının verileri üzerinden yapılmıştır. Katılımcılara yöneltilen sosyo-demografik oluşturduğu kategoriler bakımından eş tükenmişlik, evlilik uyumu ve Cinsel Doyum düzeylerinin farklılaşma düzeyleri istatistiksel analiz yöntemleriyle incelenmiştir. Analizlerde, grupların karşılaştırılmasında, dağılımın homojenliği gözetilerek (bir grup içerisinde $n \geq 30$ olmak koşuluyla) parametrik ölçüm yöntemleri uygulanmıştır. İkili bağımsız gruplarda Bağımsız gruplar t-testi; ikiden fazla grup içeren değişkenlerin karşılaştırılmasında ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Grupların homojen olmaması halinde (bir grup içerisinde $n \leq 30$ olduğunda) parametrik olmayan ölçümler tercih edilmiştir. Araştırmada, evli bireylerin eş tükenmişliği, evlilik uyumu ve Cinsel Doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Pearson Korelasyonu uygulanmıştır. İlişkili olduğu saptanan değişkenler arasında eş tükenmişliğinin evlilik uyumu ve Cinsel Doyumu yordayıcılığını incelemek amacıyla, evlilik uyumu ve Cinsel Doyum değişkenleri bağımlı değişken olarak alınmak üzere basit doğrusal çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık değeri 0,05 ve 0,01 düzeyinde alınmıştır.

Tablo 2’de ölçek puanlarının ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri verilmiştir:

Tablo 2. Ölçeklerin Puan Ortalamaları, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

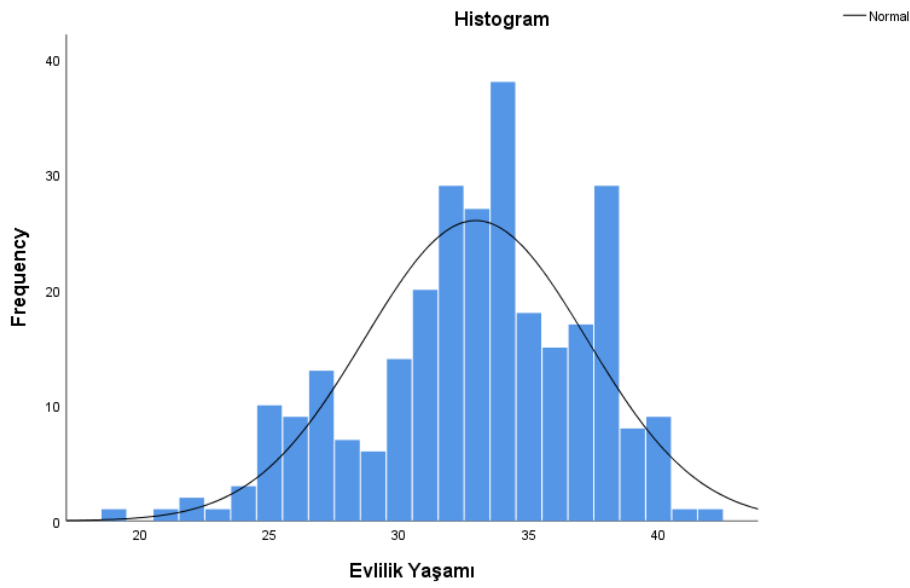
<i>Ölçekler</i>	\bar{X}	<i>N</i>	<i>Ss</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Basıklık</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>
Evlilik yaşamı	32,62	286	4,79	-,95	1,39	14	42
Cinsel doyum	29,40	286	8,10	,59	-,17	15	52
Eş tükenmişliği	69,75	286	19,00	,68	,46	30	140

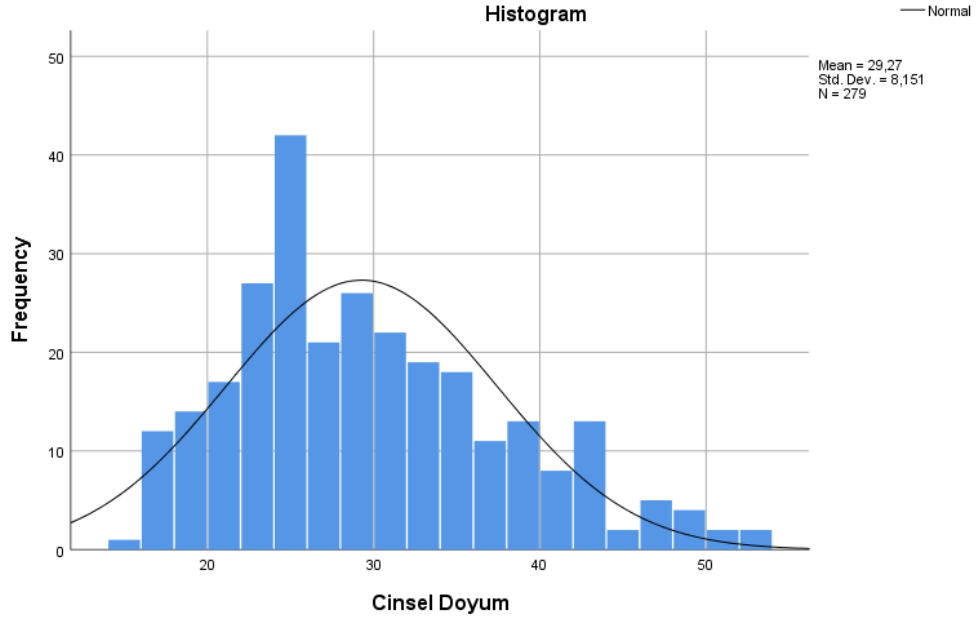
Tablo 2'deki puan ortalamaları, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında değiştiği görülmüştür. Bu durum, araştırmada parametrik testlerin kullanılmasının uygun olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Bununla birlikte, araştırmada Z skorları alınan alt boyut ve toplam skorlarının arasında -3,29 ile +3,29 üzeri değer almış olanlar uç değer kabul edilerek araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırmaya verileri geçerli olan 279 kişi dahil edilmiştir. Araştırmada, ölçeklerden elde edilen puanların dağılımının normalliğinin test edilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin kontrol edilmesine ek olarak Kolmogorov Smirnow ve Shaphiro Wilk değerleri kontrol edilmiştir. Bulgular Tablo 3'te verilmiştir. Bulgulara göre, değerler 0,05'ten küçük olduğu için normal dağılım ölçütüne uymadığı görülmektedir; fakat kontrol edilen değerlerin küçük örneklemler çalışmalarda anlamlı sonuç verdiği bilinmektedir. Bu sebeple, ölçek puanlarının dağılımının normalliğini test etmek için histogram kullanılarak normal dağılım eğrisinin olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 3. *Normallik testi sonuçları*

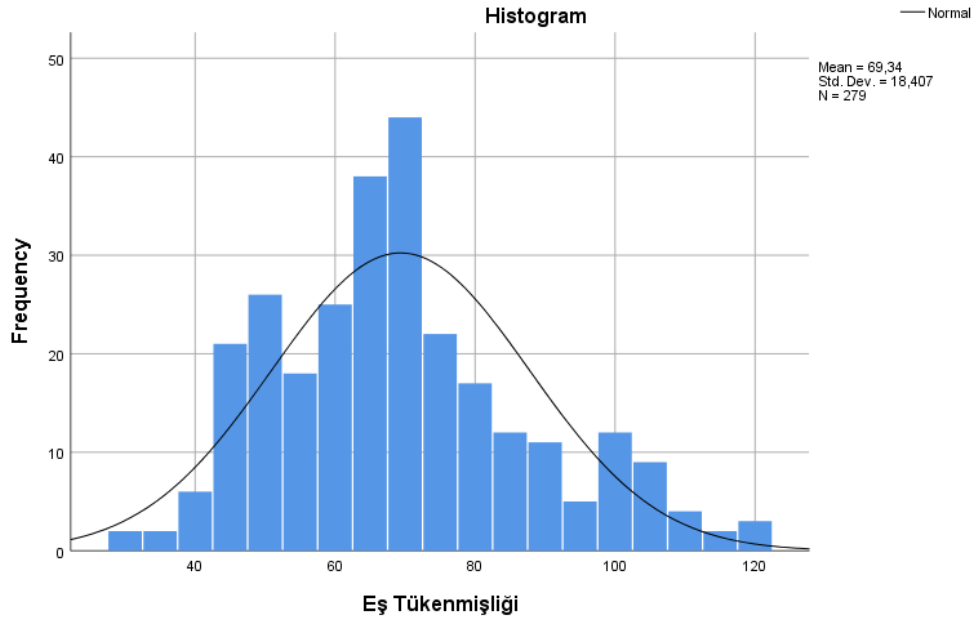
	<i>Kolmogorov-Smirnov</i>			<i>Shapiro-Wilk</i>		
	<i>İstatistik</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>İstatistik</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Evlilik Yaşamı	,101	279	,000	,970	279	,000
Cinsel Doyum	,105	279	,000	,960	279	,000
Eş Tükenmişliği	,095	279	,000	,971	279	,000

** $p \leq 0.01$

Şekil 1. *Evlilik Yaşamı Ölçeği'nin puan ortalamalarının dağılım grafiği*

Şekil 2. *Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği puan ortalamalarının dağılım grafiği*

Şekil 3. *Eş Tükenmişliği Ölçeği 'nin puan ortalamalarının dağılım grafiği*

4. BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Karşılaştırma Bulguları

Evli bireylerin eş tükenmişliği, evlilik uyumu ve Cinsel Doyum puanlarının demografik değişkenlerle karşılaştırılmasında, parametrik ölçümler kullanılmıştır. Parametrik ölçümler arasında iki gruplu karşılaştırmalarda Bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır.

4.1.1. Eş Tükenmişlik Düzeyinin Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Eş Tükenmişlik düzeyinin demografik değişkenler bakımından karşılaştırılmasında, ikili grup içeren sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, evlilik süresi, çocuk sahibi olma durumu) için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Tablo 4.

Eş Tükenmişlik Düzeyinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet					
	Erkek (n=39)		Kadın (n=240)		t(277)	p
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Eş tükenmişliği toplam	69,08	20,842	69,39	18,028	-,10	,92

Tablo 5'te katılımcıların cinsiyet değişkeni bakımından eş tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, kadın ve erkeklerin eş tükenmişlik puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (t(277)=-,10; p>0,05).

Tablo 5.*Eş Tükenmişlik Düzeyinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması*

	Yaş Grubu					
	18-30 yaş (n=110)		30 yaş+ (n=169)		<i>t</i> (267)	<i>p</i>
	\bar{X}	<i>Ss</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>		
Eş tükenmişliği	70,48	19,581	68,60	17,621	,83	,41

Tablo 6’da katılımcıların yaş değişkeni bakımından eş tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, 18-30 yaş ile 31 yaş ve üzeri katılımcıların eş tükenmişlik puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(267)=,83$; $p>0,05$).

Tablo 6.*Eş Tükenmişlik Düzeyinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması*

	Eğitim düzeyi					
	Lise (n=54)		Üniversite (n=214)		<i>t</i> (277)	<i>p</i>
	\bar{X}	<i>Ss</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>		
Eş tükenmişliği	75,85	20,130	66,92	16,98	3,32	,001**

** $p\leq 0.01$ * $p\leq 0.05$

Tablo 7’de katılımcıların eğitim düzeyi değişkeni bakımından eş tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, lise mezunlarının eş tükenmişlik puanları ($\bar{X}=75,85$; $ss=20,13$) üniversite mezunlarının eş tükenmişlik puanlarından ($\bar{X}=66,92$; $ss=16,95$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(277)=3,32$; $p<0,01$).

Tablo 7.*Eş Tükenmişlik Düzeyinin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması*

	Çocuk Sahibi				<i>t</i> (277)	<i>p</i>
	Evet (n=200)		Hayır (n=79)			
	\bar{X}	<i>Ss</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>		
Eş tükenmişliği	70,12	18,70	67,38	17,58	1,12	,26

Tablo 8’de katılımcıların çocuk sahibi olma değişkeni bakımından eş tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, çocuğu olan ve olmayan katılımcıların eş tükenmişlik puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(267)=1,12$; $p>0,05$).

Tablo 8.*Eş Tükenmişlik Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması*

	Çocuk sayısı				<i>t</i> (198)	<i>p</i>
	1-2 çocuk (n=170)		3 ve üzeri (n=30)			
	\bar{X}	<i>Ss</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>		
Eş tükenmişliği	68,48	17,09	76,53	26,27	-2,28	,02*

** $p\leq 0.01$ * $p\leq 0.05$

Tablo 9’da katılımcıların çocuk sayısı değişkeni bakımından eş tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, üç çocuğu olanların eş tükenmişlik puanları ($\bar{X}=76,53$; $ss=26,27$) 1-2 çocuğu olan kişilerin eş tükenmişlik puanlarından ($\bar{X}=68,48$; $ss=17,09$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(198)=-2,28$; $p<0,05$).

Tablo 9.*Eş Tükenmişlik Düzeyinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması*

	Evlilik süresi				<i>t</i> (277)	<i>p</i>
	1-5 yıl (n=136)		6-10 yıl (n=143)			
	\bar{X}	<i>Ss</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>		
Eş tükenmişliği	67,70	17,78	70,91	18,90	-1,46	,15

Tablo 9’da katılımcıların evlilik süresi değişkeni bakımından eş tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, 1-5 yıl ve 6-10 yıl arası evli olan katılımcıların eş tükenmişlik puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(277)=-1,46$; $p>0,05$).

4.1.2. Evlilik Uyumunun Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Evli bireylerde evlilik uyumu düzeyinin demografik değişkenler bakımından karşılaştırılmasında, ikili grup içeren sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, evlilik süresi, çocuk sahibi olma durumu) için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Tablo 10.*Evlilik Uyumunun Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

	Cinsiyet				<i>t</i> (277)	<i>p</i>
	Erkek (n=39)		Kadın (n=240)			
	\bar{X}	<i>Ss</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>		
Evlilik yaşamı	32,33	4,776	33,04	4,20	-,96	,34

Tablo 10’da katılımcıların cinsiyet değişkeni bakımından evlilik uyum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, erkek ve

kadın katılımcıların evlilik uyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(277)=-,96$; $p>0,05$).

Tablo 11.

Evlilik Uyumununun Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

	Yaş Grubu				$t(267)$	p
	18-30 yaş (n=110)		30 yaş+ (n=169)			
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Evlilik yaşamı	33,04	4,088	32,88	4,41	,29	,77

Tablo 11’de katılımcıların yaş değişkeni bakımından evlilik uyum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, 18-30 yaş ile 31 yaş üzeri katılımcıların evlilik uyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(267)=-,29$; $p>0,05$).

Tablo 12.

Evlilik Uyumununun Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Eğitim düzeyi				$t(277)$	p
	Lise (n=54)		Üniversite (n=214)			
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Evlilik yaşamı	31,85	4,30	33,31	4,17	-2,28	,02*

** $p\leq 0.01$

* $p\leq 0.05$

Tablo 12’de katılımcıların eğitim düzeyi değişkeni bakımından evlilik uyumu düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, üniversite mezunu olanların evlilik uyumu puanları ($\bar{X}=33,31$; $ss=4,17$) lise mezunu olan kişilerin evlilik uyumu puanlarından ($\bar{X}=31,85$; $ss=4,30$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(198)=-2,28$; $p<0,05$).

Tablo 13.*Evlilik Uyumunun Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması*

	Çocuk Sahibi				t(277)	p
	Evet (n=200)		Hayır (n=79)			
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Evlilik yaşamı	32,74	4,26	33,46	4,32	-1,26	,21

Tablo 13’de katılımcıların çocuk sahibi olma durumu değişkeni bakımından evlilik uyum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, çocuğu olan ve olmayan katılımcıların evlilik uyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(277)=-1,26$; $p>0,05$).

Tablo 14.*Evlilik Uyumunun Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması*

	Çocuk sayısı				t(198)	p
	1-2 çocuk (n=170)		3 ve üzeri (n=30)			
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Evlilik yaşamı	33,20	4,130	30,77	4,93	2,99	,00**

** $p\leq 0.01$

* $p\leq 0.05$

Tablo 14’te katılımcıların çocuk sayısı değişkeni bakımından evlilik uyumu düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, 1-2 çocuğu olanların evlilik uyumu puanları ($\bar{X}=33,20$; $ss=4,13$) 3 ve üzeri çocuk sahibi olan kişilerin evlilik uyumu puanlarından ($\bar{X}=30,77$; $ss=4,93$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(198)=2,99$; $p<0,01$).

Tablo 15.*Evlilik Uyumunun Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması*

	Evlilik süresi					
	1-5 yıl (n=136)		6-10 yıl (n=143)		t(277)	p
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Evlilik yaşamı	33,10	4,204	32,80	4,36	,58	,56

Tablo 15'te katılımcıların evlilik süresi değişkeni bakımından evlilik uyum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, 1-5 yıl ve 6-10 yıl arası evli olan katılımcıların evlilik uyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(277)=,58$; $p>0,05$).

4.1.3. Cinsel Doyumun Demografik Değişkenlerle Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Evli bireylerde Cinsel Doyum düzeyinin demografik değişkenler bakımından karşılaştırılmasında, ikili grup içeren sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, evlilik süresi, çocuk sahibi olma durumu) için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Tablo 16.*Cinsel Doyum Düzeyinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

	Cinsiyet					
	Erkek (n=39)		Kadın (n=240)		t(277)	p
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Cinsel doyum toplam	28,38	9,005	29,42	8,01	-,733	,46

** $p\leq 0.01$

* $p\leq 0.05$

Tablo 16'da katılımcıların cinsiyet değişkeni bakımından cinsel doyum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, erkek ve kadın katılımcıların cinsel doyum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(277)=-,73$; $p>0,05$).

Tablo 17.*Cinsel Doyum Düzeyinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması*

	Yaş Grubu				t(267)	p
	18-30 yaş (n=110)		30 yaş+ (n=169)			
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Cinsel doyum toplam	29,40	8,62	29,19	7,85	,21	,83

Tablo 17’de katılımcıların yaş grubu değişkeni bakımından cinsel doyum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, 18-30 yaş ve 31 yaş ve üzeri katılımcıların cinsel doyum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(267)=,21$; $p>0,05$).

Tablo 18.*Cinsel Doyum Düzeyinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması*

	Eğitim düzeyi				t(277)	p
	Lise (n=54)		Üniversite (n=214)			
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Cinsel doyum toplam	30,72	9,42	28,65	7,44	1,724	,09

Tablo 18’de katılımcıların eğitim değişkeni bakımından cinsel doyum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, lise ve üniversite mezunu katılımcıların cinsel doyum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(277)=1,72$; $p>0,05$).

Tablo 19.*Cinsel Doyum Düzeyinin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması*

	Çocuk Sahibi					
	Evet (n=200)		Hayır (n=79)		t(277)	p
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Cinsel doyum toplam	30,02	7,97	27,38	8,35	2,46	,01*

**p≤0.01

*p≤0.05

Tablo 19’da katılımcıların çocuk sahibi olma durumu değişkeni bakımından evlilik uyumu düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, çocuğu olanların (\bar{X} =30,02; ss=7,97) çocuğu olmayanlara kıyasla (\bar{X} =27,38; ss=8,35) cinsel işlev sorunlarına işaret eden daha yüksek cinsel doyum puanları aldığı görülmüştür (t(277)=2,46; p<0,05).

Tablo 20.*Cinsel Doyum Düzeyinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması*

	Çocuk sayısı				t(198)	p
	1-2 çocuk (n=170)		3 ve üzeri (n=30)			
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss		
Cinsel doyum toplam	29,07	7,931	30,93	9,791	-1,182	,233

Tablo 20’de katılımcıların çocuk sayısı değişkeni bakımından cinsel doyum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, 1-2 çocuğu olanlar ile 3 ve üzeri olan çocukların katılımcıların cinsel doyum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (t(198)=-1,18; p>0,05).

Tablo 21.*Cinsel Doyum Düzeyinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması*

	Evlilik süresi				<i>t</i> (277)	<i>p</i>
	1-5 yıl (n=136)		6-10 yıl (n=143)			
	\bar{X}	<i>Ss</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>		
Cinsel doyum toplam	28,18	8,56	30,31	7,63	-2,19	,03*

Tablo 21’de katılımcıların çocuk sahibi olma durumu değişkeni bakımından evlilik uyumu düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, 6-10 yıl evli olanların (\bar{X} =30,31; *ss*=7,62) çocuğu olmayanlara kıyasla (\bar{X} =28,18; *ss*=8,56) cinsel işlev sorunlarına işaret eden daha yüksek cinsel doyum puanları aldığı görülmüştür ($t(277)=-2,19$; $p<0,05$).

4.2. Eş Tükenmişliği, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Düzeyleri Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular

Katılımcıların eş tükenmişliği, evlilik uyumu ve Cinsel Doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için Pearson Korelasyonu yapılmıştır. İlişkili olduğu saptanan değişkenlerin yordayıcılığının incelenmesi için Çoklu Regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 22.

Katılımcıların Eş Tükenmişliği, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Düzeylerinin Korelasyon Analizi

<i>Değişkenler</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
1. Evlilik yaşamı	32,94	4,281	1		
2. Cinsel doyum	29,27	8,151	-,52**	1	
3. Eş tükenmişliği	69,34	18,407	-,50**	,62**	1

** $p \leq 0.01$

* $p \leq 0.05$

Tablo 22'deki korelasyon bulgularına göre, evlilik uyumu ile cinsel işlev sorunlarına işaret eden yükselen cinsel doyum puanları ($r(277) = -,52$; $p < 0,01$) ve eş tükenmişliği ($r = -,50$; $p < 0,01$) arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, cinsel işlev sorunlarına işaret eden yüksek cinsel doyum puanları ile eş tükenmişliği ($r(277) = ,62$; $p < 0,01$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur.

Tablo 23.

Hiyerarşik modellemeye ilişkin karşılaştırma değerleri: Evlilik Uyumu

<i>Model</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>Düz. R²</i>	<i>SH</i>	<i>R² Değişimi</i>	<i>F Değişimi</i>	<i>sd1</i>	<i>sd2</i>	<i>F değişimi p değeri</i>	<i>Durbin- Watson</i>
1	,172	,030	,019	4,240	,030	2,803	3	275	,040	
2	,173	,030	,016	4,247	,000	,091	1	274	,763	
3	,531	,282	,268	3,662	,252	95,631	1	273	,000	
4	,582	,339	,324	3,519	,057	23,488	1	272	,000	1,747

Bağımlı değişken: Evlilik Uyumu

** $p \leq 0.01$

* $p \leq 0.05$

Tablo 23'te görüldüğü üzere, Evlilik uyumu puanlarının cinsiyet, yaş grubu, eğitim düzeyi, evlilik süresi, cinsel doyum ve eş tükenmişliği tarafından yordayıcılığına ilişkin dört model bulunmaktadır. İlk modelde, cinsiyet ve yaş grubunun evlilik uyumu puanını yordayıcılığı istatistiksel olarak anlamlıdır [$F(3,275)=2,80$; $p < 0,05$]. İlk modelin açıklayıcılık oranı %2 olarak bulunmuştur ($R^2=,02$). İkinci modele dahil edilen eğitim düzeyi ve evlilik süresi ile modelin anlamlı olmadığı görülmüştür [$F(4,274)=$; $p > 0,01$]. Üçüncü model incelendiğinde, cinsel doyum puanlarının eklenmesiyle modelin istatistiksel olarak anlamlılığı saptanmıştır [$F(6,273)=95,63$; $p < 0,05$]. Üçüncü modelin açıklayıcılık oranı %3'ten %28'e çıkmıştır ($R^2=,02$). Dördüncü modele eklenen eş tükenmişliği puanları ile modelin istatistiksel olarak anlamlılığı saptanmış ve açıklayıcılık oranı %28'den %33'e çıkmıştır [$F(7,272)=23,49$; $p < 0,05$]. Modele ilişkin hiyerarşik regresyon bulguları Tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 24.

Evlilik Uyum Düzeyinin Demografik Değişkenler, Cinsel Doyum ve Eş Tükenmişliği Tarafından Yordayıcılığa İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları

<i>Bağımsız Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>SH</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>r</i> ²	<i>Sr</i> ²	<i>Tolerans</i>	<i>VIF</i>
1 (Sabit)	28,91	2,08		13,86	,000					
Cinsiyet	,67	,73	,054	,91	,36	,05	,05	,05	1,00	1,00
Yaş grubu	-,36	,45	-,050	-,81	,42	-,0	-,05	-,05	,93	1,07
Eğitim düzeyi	1,36	,50	,168	2,73	,01**	,16	,16	,16	,93	1,07
2 (Sabit)	29,03	2,13		13,62	,000					
Cinsiyet	,67	,73	,055	,92	,36	,06	,05	,05	1,00	1,00
Yaş grubu	-,29	,50	-,041	-,59	,55	-,01	-,04	-,03	,75	1,32
Eğitim düzeyi	1,35	,50	,166	2,68	,01**	,16	,16	,16	,92	1,08
Evlilik süresi	-,17	,56	-,020	-,30	,76	-,03	-,02	-,02	,81	1,23
3 (Sabit)	37,31	2,02		18,44	,000					
Cinsiyet	,96	,63	,078	1,51	,13	,06	,09	,08	,99	1,00
Yaş grubu	-,31	,43	-,042	-,72	,47	-,01	-,04	-,04	,76	1,32
Eğitim düzeyi	,69	,44	,085	1,58	,12	,16	,09	,08	,90	1,11
Evlilik süresi	,42	,49	,049	,85	,40	-,03	,05	,04	,80	1,25
Cinsel doyum	-,27	,03	-,513	-9,78	,00**	-,52	-,51	-,50	,96	1,05
4 (Sabit)	40,69	2,07		19,70	,000					
Cinsiyet	,89	,61	,072	1,45	,15	,06	,09	,07	,99	1,00
Yaş grubu	-,30	,41	-,041	-,72	,47	-,01	-,04	-,04	,76	1,32
Eğitim düzeyi	,28	,43	,034	,65	,52	,16	,04	,03	,87	1,15
Evlilik süresi	,44	,47	,052	,94	,35	-,03	,06	,05	,80	1,25
Cinsel Doyum	-,17	,03	-,330	-5,23	,00**	-,52	-,30	-,26	,61	1,63
Eş tükenmişliği	-,07	,01	-,310	-4,85	,00**	-,50	-,28	-,24	,59	1,67

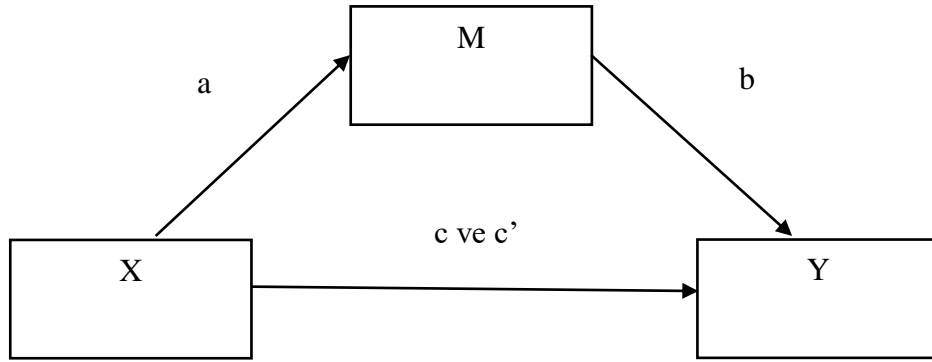
Bağımlı değişken: Evlilik Uyum **p≤0.01 *p≤0.05

Hiyerarşik regresyon analizinin uygulanabilirliğini saptamak amacıyla ilk olarak varsayımlar kontrol edilmiştir. İlk olarak, VIF bir bağımsız değişkenin diğer bağımsız değişkenlerle olan ilişkisi hakkında bilgi vermektedir. Oluşturulan dört modellenli hiyerarşik regresyon analizinde, değişkenlerin VIF değerleri 10'dan küçük saptanmıştır. Bu durumda çoklu doğrusal ilişkinin olmadığı anlaşılmaktadır. Durbin-Watson değeri kabul edilen aralık olan 1.5 ile 2.5 arasında bulunmuştur. 1,56 olarak bulunan değer, oluşturulan modelin uygun olduğunu göstermiştir.

Tablo 24'teki bulgular doğrultusunda, ilk modelde eğitim düzeyi ($\beta=,17$; $p<0,01$) evlilik uyumu puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bulgulara göre, üniversite mezunu olmak evlilik uyumundaki artışı anlamlı düzeyde açıklamaktadır. İkinci modelde eğitim düzeyi($\beta=,16$; $p<0,01$) puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Sonuçlara göre, üniversite mezunu olmak evlilik uyumundaki artışı anlamlı düzeyde açıklamaktadır. İkinci modele eklenen evlilik süresi evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Üçüncü model incelendiğinde cinsel doyum puanı eklenmiş ve evlilik uyumunu anlamlı düzeyde ve negatif yönlü yordadığı ($\beta=-,51$; $p<0,01$) görülmüştür. Aynı şekilde, dördüncü modelde, eş tükenmişliği dahil edilmiş hem cinsel doyum ($\beta=-,33$; $p<0,01$) hem de eş tükenmişliği ($\beta=-,31$; $p<0,01$) puanlarının evlilik uyumunu negatif yönlü ve anlamlı düzeyde yordadığı sonucu elde edilmiştir. Ayrıca, cinsel doyumun yordayıcılık değerinin eş tükenmişliğinin dahil etmesiyle düşüş gösterdiği görülmüştür. Cinsel doyum puanlarının β değeri üçüncü modelde -0,51 ve dördüncü modelde -0,31 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonucun, eş tükenmişliğinin aracı değişken olabileceğini göstermektedir. Bu doğrultuda, katılımcıların evlilik uyumu, cinsel doyum ve eştükenmişliği değişkenleriyle aracı rol analizi yürütülmüştür.

4.2.1. Aracı Rol Analizi Bulguları

Evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkide eş tükenmişliğinin aracı rolünün incelenmesi amacıyla SPSS üzerinde PROCESS eklentisiyle sağlanan Bootstrap metodu kullanılmıştır. SPSS üzerinden çalıştırılan PROCESS eklentisinin aracı rol için önerdiği model ve açıklamaları Şekil 4’te verilmiştir:

Şekil 4. Aracı rol analizi modeli

X= bağımsız değişken,

Y= bağımlı değişken,

M (mediator)=aracı değişken

a= X'in M üzerine etkisi,

b= M'nin Y üzerine etkisi

c= X'in Y üzerine toplam etkisi

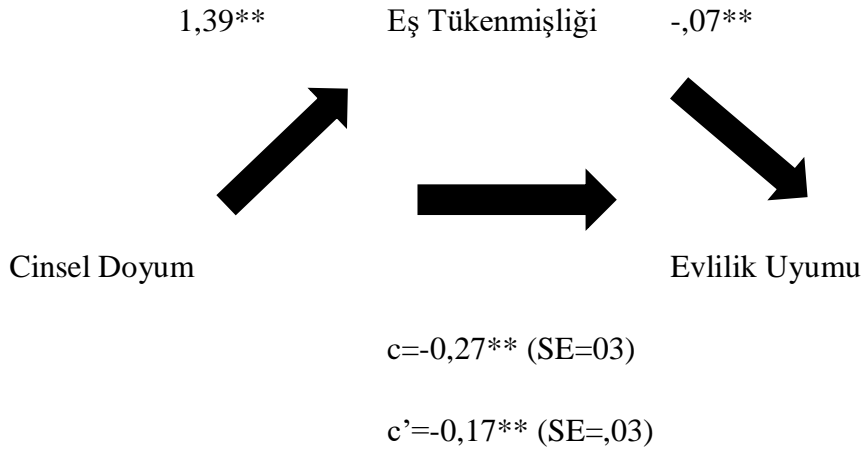
c'= X'in Y üzerine direkt (diğer değişkenlerin etkisi olmadan) etkisi.

Yukarıda belirtilen modele göre X= Cinsel doyum; Y=Evlilik doyum ve M (aracı değişken)=eş tükenmişliği boyutu olarak belirlenmiştir. Yukarıda verilen hiyerarşik regresyon analizi bulgularının desteklediği üzere, cinsel doyum ve eş tükenmişliğinin evlilik uyumu üzerinde yordayıcı ilişkisi olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda, anlamlı yordayıcı ilişki saptanan üç değişkenin aracı rol analizi yapılmıştır.

Bootstrap metoduyla yürütülen analizlerde elde edilen bulgulara göre, cinsel doyumun evlilik uyumu üzerinde toplam etkisi (c yolu) anlamlıdır ($B= -0,27$,

$SE=0.03$, $p<0.01$). Ayrıca cinsel doyumun evlilik uyumu üzerindeki direkt etkisi (c' yolu) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B=-0,17$, $SE=0.03$; $p<0.01$).

Cinsel doyum ve eş tükenmişliği arasındaki ilişki incelendiğinde (a yolu), cinsel doyum puanlarının ($B= 1,39$, $SE=0.11$; $p<.01$) eş tükenmişliği üzerindeki yordayıcılığı anlamlıdır. Sonuçlara göre, cinsel doyum puanları eş tükenmişliğini olumlu ve anlamlı biçimde etkilemektedir. Eş tükenmişliğinin evlilik uyumu puanı üzerindeki direkt etkisi incelendiğinde (b yolu), eş tükenmişliği ($B= -0.07$, $SE=0.01$, $p<.01$) evlilik uyumunu anlamlı ve olumsuz düzeyde etkilediği bulunmuştur. Cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide eş tükenmişliğinin aracı rolü incelendiğinde, ($B=-0.10$, $SE=0.02$, 95% CI $[-0.15, -0.05]$), eş tükenmişliğinin aracı rolü yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Güven aralıkları -1 değerini içerdiğinden eş tükenmişlik puanlarının aracı etkisi anlamlıdır. Elde edilen sonuçlar, katılımcıların eş tükenmişliğinde yüksek puanları, cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki negatif ilişkinin düzeyini arttırmaktadır. Oluşturulan modelin açıklayıcılık oranı %26 olarak bulunmuştur [$F(2,276)=101,05$; $p<0,01$ $R^2=0,26$]

Şekil 5.

Cinsel doyum düzeyinin ve evlilik uyumu ile ilişkisinde eş tükenmişliğinin aracı rolüne ilişkin model

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmada, evli bireylerin evlilik uyumu, cinsel doyumu ve eş tükenmişliği arasındaki ilişki incelenmiştir. İlk olarak katılımcıların eş tükenmişliği, evlilik uyumu ve cinsel doyumu puanlarının sosyo-demografik değişkenler bakımından karşılaştırması yapılmıştır. İkinci olarak evlilik uyumu, eş tükenmişliği ve evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Üçüncü olarak evlilik uyumuna etki eden faktörler ele alınmıştır. Etki eden anlamlı faktörlerin bulunmasıyla, evlilik uyumunun cinsel doyumla olan ilişkisinde eş tükenmişliğinin aracı rolü incelenmiştir. Araştırma bulgularının anlamlılığı ve literatürle ne ölçüde tutarlı olduğu bu bölümde değerlendirilmiştir.

Eş tükenmişliğinin sosyo-demografik değişkenlere göre karşılaştırması yapılmıştır. Bulgulara göre, kadın ve erkeklerin eş tükenmişliği puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Elde edilen sonucun literatürle tutarlı olmadığı görülmektedir. Daha önce yapılan araştırmalarda, kadınların bildirdiği eş tükenmişlik oranının erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Araştırma bulguları, yakın ilişkilerde, kadınların erkeklerden daha fazla tükenmişlik yaşadığını göstermektedir (Çapri ve Gökçakan, 2013; Pamuk ve Durmuş, 2015; Pines ve ark., 2011) Kadınlarda tükenmişliğin daha yüksek olmasının nedeni, kadınların evlilik yaşamı ile ilgili erkeklerden daha yüksek beklentiler sahip olması şeklinde belirtilmiştir (Çapri, 2008).

Yaş değişkeni incelendiğinde, 18-30 yaş arası ve 30 yaş üzeri katılımcıların eş tükenmişliği puanlarına anlamlı farklılık saptanmamıştır. Yaş ve evlilik süresi gibi zaman içerisinde tükenmişlik düzeylerinde farklılıkların ele alındığı diğer çalışmalar incelendiğinde, yaş arttıkça evli bireylerin tükenmişlik düzeylerinde artış söz konusu olabileceğini ileri sürmektedir. Örneğin Nejatian ve meslektaşları (2021), kadınlarda evlilikte tükenmişliğin yaş artışıyla birlikte arttığı sonucu elde etmiştir. Diğer bir araştırmada, Pines ve meslektaşları (2011) tarafından yapılan diğer bir araştırmada, kadın ve erkeğin çalıştığı ailelerde iş ve eş tükenmişliği incelenmiştir. Araştırma bulguları yaşa göre anlamlı farklılık olmadığını ileri sürmekte; fakat aynı çalışmada,

yaşın artışı ile birlikte hem iş hem de aileyle ilgili sorumlulukların artması sebebiyle tükenmişlik riskinin söz konusu olabileceği ileri sürülmüştür. Bununla birlikte, bazı araştırmalar ise, yaş arttıkça algılanan ilişki doyumunun arttığını ileri sürmektedir. Bu durum ise tükenmişlik açısından koruyucu bir faktör olarak değerlendirilebilir (Marchand vd., 2018). Araştırma bulguları göz önünde bulundurulduğunda, bulguların farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Lise mezunu katılımcılarda eş tükenmişliği düzeyi daha yüksek bulunmuştur. İlgili literatürde ise eğitim düzeyindeki artışla birlikte kişilerin kariyer sahibi olma durumunun söz konusu olabileceği ve hem iş hem de ilişkisel olarak tükenmişliğe daha yakın olabileceği ifade edilmektedir (Pines vd., 2011). Çocuk sahibi olma durumu bakımından eş tükenmişliği düzeyinde anlamlı farklılık saptanmamıştır. Çocuk sayısı bakımından 3 ve üzeri çocuk sahibi olduğunu belirten katılımcıların eş tükenmişliği puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eş tükenmişliği ve ebeveyn tükenmişliği konusunda yapılan araştırmalarda, çocuk sayısının çiftlerin sorumluluklarını arttıran bir unsur olduğu ve tükenmişlik için risk faktörü olabileceği belirtilmiştir. Yapılan güncel bir araştırmada, COVID 19 pandemi sürecinde çiftlerin ebeveyn tükenmişliği ve evlilik uyumu incelenmiştir. Mousavi (2020) tarafından yapılan araştırmada, kadınların daha fazla tükenmişlik hissettiğini ve çocuk sayısının belirleyici olabileceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, çocuk sayısı, çocuğun yaşı, sosyo-ekonomik statü ve ebeveynin çocukla olan ilişkisinin tükenmişlik konusunda önemli belirleyiciler olduğu ileri sürülmüştür (Le Vigouroux ve Scola, 2018; La Vinayak ve Dhanoa, 2017). Diğer bir değişken olan evlilik süresi incelendiğinde, 1-5 yıl ve 6-10 yıl arası evli olduğunu belirten katılımcıların eş tükenmişliği puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Nejatian ve meslektaşları (2021) tarafından belirtildiği üzere, evlilik süresinin artmasıyla eş tükenmişliği artış göstermektedir. Bu durumun, evlilik ve aile yaşamı içerisinde farklı sorumlulukların ortaya çıkmasıyla ilişkisi olabileceği anlaşılmaktadır.

Evlilik uyumunun sosyo-demografik değişkenlere göre karşılaştırmasına ilişkin bulgulara göre, Kadın ve erkek katılımcılarda evlilik uyum düzeylerinde anlamlı farklılık saptanmamıştır. Diğer araştırmaların bulgularının farklı olduğu ve bu çalışmayla tutarlı olmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin, Rostami ve meslektaşları (2014) tarafından yapılan araştırmada, özellikle geleneksel kadın ve erkek rollerin ön

planda olduğu toplumlarda kadınların bildirdiği evlilik uyum düzeyinin erkeklere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

18-30 yaş ile 30 yaş üzeri katılımcıların evlilik uyumu puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Araştırmalar, bireylerin yaşı ile evlilik uyumu arasında ilişki saptamamıştır; ancak tutarlı olabilecek diğer bir değişken olarak evlilik süresiyle evlilik uyumunun bağlantılı olduğunu ileri sürmüşlerdir (Schmitt ve ark., 2007).

Üniversite mezunu katılımcıların evlilik uyumu puanları anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Üniversite mezunlarının sahip olduğu sosyokültürel ve sosyoekonomik koşulların yakın ilişkilerdeki doyumla bağlantılı olabileceği ve o yüzden daha yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcıların daha yüksek evlilik uyumuna sahip olmasının tutarlı olduğu düşünülmektedir. Heaton (2002) tarafından yapılan araştırmada, yüksek eğitim düzeyi bildiren kadınların evliliklerinde daha az sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuk sahibi olma durumu bakımından evlilik uyumu puanları anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte, 1 ya da 2 çocuğu olduğunu belirten katılımcıların evlilik uyumu puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Mosavi (2020) tarafından da belirtildiği gibi, çocukların eşlerin evlilik doyumunda önemli bir belirleyici olduğu çocuk sayısının yüksek oluşuyla daha fazla sorumluluğun çiftlerin birbirlerine yeterli zamanı ayıramamalarından dolayı ilişki kalitesini düşürebileceği tahmin edilebilir. Onyishi ve meslektaşları (2012) benzer bir şekilde çocuk sayısı ve evlilik uyumu arasında anlamlı korelasyon olduğunu belirtmiştir.

Diğer bir değişken olan evlilik süresi bakımından katılımcıların evlilik uyumu puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. 33 ülkede yapılan bir araştırmada Sorokowski ve meslektaşları (2017) evlilik uyumuna etki eden faktörleri kültürel farklılıklar bağlamında karşılaştırmışlardır. Karşılaştırılan değişkenler arasında, evlilik süresi, cinsiyet, çocuk sayısı ve sosyo-ekonomik düzey yer almaktadır. Oluşturulan raporda, evlilik süresinin evlilik uyumuyla ilişkisinin U şeklinde bir ilişki olduğu ve zaman içerisinde düşüş sonrasında yeniden artış olduğu görülmüştür.

Kadın ve erkeklerin cinsel işlev bozukluğu düzeyleri bakımından aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. İlgili literatür incelendiğinde,

kadınların bildirdiği cinsel işlev sorunlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Briken vd., 2020; Lau, Kim ve Tsui,2005; Simons ve Carey, 2001). 18-30 yaş ile 30 yaş üzeri katılımcıların cinsel işlev bozukluğu düzeylerini değerlendiren puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Literatürde ise yaş ve cinsel işlev sorunlarının yaygınlaşmasına ilişkin bulgular elde etmiş araştırmaların yer aldığı görülmektedir (Chung, 2019). Chung (2019), cinsel işlevlerin yaşla birlikte azalmasının normal bir süreç olduğunu; ileri yaşta cinsel işlev sorunlarının tam olarak anlaşılması için daha fazla araştırma olması gerektiğini ve bu durumun hem bireysel hem de kültürel faktörlere göre yapılandırılması gerektiğini ifade etmiştir. Gott ve Hinchliff (2003) tarafından yapılan diğer bir araştırmada da hem kadın hem de erkeklerde ilerleyen yaşın cinsel ilişki sıklığı ve cinsel sağlığa etkisi olduğu sonucu elde edilmiştir. Diğer bir değişken olan eğitim düzeyine göre cinsel işlev sorunlarındaki farklılaşma ele alındığında, lise ve üniversite mezunlarında cinsel işlev bozukluğu düzeylerini değerlendiren puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Eğitim düzeyinin düşük olması cinsellik ve cinsel istek konusunda farkındalığın düşük oluşu ve bilgisizlikle bağdaştırılmaktadır. Bu durum, bireylerin cinselliği sağlıklı bir biçimde yaşayamamalarından kaynaklı olarak işlev sorunlarına yol açabilmektedir. Aynı zamanda, bu durumun evlilikte sorunlara yol açabileceği ifade edilmiştir (Kaviani vd., 2014). Bu doğrultuda, araştırma bulgularında eğitimin anlamlı farklılık oluşturmamasının farklı değerlendirme araçlarına ihtiyaç olabileceğini ya da katılımcıların cinsel yaşamı hakkındaki paylaşımlarını sınırlandırmış olmasıyla ilgili bir durum olabileceği tahmin edilmektedir.

Çocuğu olan katılımcıların, çocuk sahibi olmayanlara kıyasla cinsel işlev bozukluğu düzeyine işaret eden yüksek puanlar aldığı bulunmuştur. Çocuk sayısına göre, katılımcıların cinsel işlev bozukluğu düzeylerinde anlamlı farklılık saptanmamıştır. 6-10 yıl arası evli olduğunu belirten katılımcıların, 1-5 yıl arası evli olduğunu belirten katılımcılara kıyasla cinsel işlev bozukluğuna işaret eden yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Ziaee ve meslektaşları (2014) tarafından yapılan araştırmada, yaş ve cinsel doyum arasında anlamlı ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Yaş arttıkça cinsel doyumun arttığı belirtilmiştir; ancak bu çalışmada yaş açısından anlamlı farklılık saptanmamış ve evlilik süresi açısından cinsel işlev sorunlarının anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Katılımcıların evlilik uyumu ile cinsel işlev bozuklukları ve eş tükenmişliği arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır. Lise mezunu olmak, cinsel işlev sorunlarının olması ve eş tükenmişliğinin olması evlilik uyumunun düşüşünde anlamlı yordayıcılar olarak saptanmıştır. Katılımcıların cinsel işlev sorunların işaret eden puanlarının evlilik uyumunu negatif yönde etkilediği ve eş tükenmişliğinin bu etkiye anlamlı düzeyde aracı rolü olduğu bulunmuştur.

Evlilik uyumunun cinsel doyum düzeyiyle ilişkisinde eş tükenmişliğinin aracı rolüne ilişkin olarak evlilik uyumunun ele alındığı diğer çalışmalar incelendiğinde, evlilik kalitesinin bir göstergesi olarak evlilik doyumunu, evliliğin algılanan yararlarını ve değerlerini yansıtan evlilik ilişkisindeki mutluluğa ilişkin algı olarak tanımlanmıştır. Evlilik uyumu, mutlu ve hüzünlü olabilecek yaşam olaylarının etkisi altında değişebilen ve evliliğe dair öznel bir değerlendirmedir (Li ve Wickrama, 2014).

Ailede karşılaşılan güçlükler evlilik uyumunun her zaman aynı şekilde olmasına engel olmaktadır (Maltas, 1992). Stresli olayların neden olduğu değişiklikler strese yol açar ve bu durum ilişkilerdeki işlevsellik ve algılanan uyum açısından tehdit oluşturmaktadır (Randall ve Bodenmann, 2009). Stresörler, kişilerin zaman içerisinde baş etme kabiliyetlerini düşürebilir ve tükenmişlik ortaya çıkarabilir ve tüm bunlar çiftler için problemleri beraberinde getirmektedir. Bazı araştırmalar, doğal afetler de dâhil olmak üzere dış stres faktörlerinin evlilik uyumunun azalmasıyla ilişkili olduğunu göstermiştir (Chi ve ark. 2011). Yakın ilişkilerde cinsel sorunlar, evlilik uyumu ile yakından ilişkilidir. Eşlerin birbirlerini eleştirmeleri ve birbirlerine sağladıkları desteği azaltmaları duygusal tükenmişlik, problem çözme kabiliyetinin bozulması ve evlilik uyumunun bozulmasıyla ilişkilendirilmektedir (Li ve Wickrama, 2014; Fink ve Shapiro, 2013).

Evlilik doyumunun birçok faktörden etkilendiği, cinsel doyumun birçok araştırmada kanıtlanmış en önemli faktörlerden biri olduğu görülmüştür (Rahmani ve ark., 2009). Araştırma bulguları, evlilik hayatında cinsel ilişkinin ilk sırada yer aldığını ve cinsel doyumun evlilik uyumunu beraberinde getirebileceğini göstermektedir (Alahveriani ve ark., 2010).

6. BÖLÜM

SONUÇ

6.1. SONUÇLAR

Araştırmada elde edilen bulgulara göre,

- Araştırmaya 286 evli birey katılımcı arasından 272 kişinin verileri geçerli olmak üzere anket yanıtlarının verileri incelenmiştir.
- Kadın katılımcıların oranı erkeklere göre daha fazladır.
- Evlilik süresi 1-5 yıl ya da 6-10 yıl arasında olan katılımcılar araştırmaya katılmıştır.
- Çocuk sahibi olan katılımcıların sayısı olmayanlara göre daha fazladır
- Karşılaştırma analizlerine göre, kadın ve erkeklerin eş tükenmişliği puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- 18-30 yaş arası ve 30 yaş üzeri katılımcıların eş tükenmişliği puanlarına anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Lise mezunu katılımcılarda eş tükenmişliği düzeyi daha yüksek bulunmuştur.
- Çocuk sahibi olma durumu bakımından eş tükenmişliği düzeyinde anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Çocuk sayısı bakımından 3 ve üzeri çocuk sahibi olduğunu belirten katılımcıların eş tükenmişliği puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- 1-5 yıl ve 6-10 yıl arası evli olduğunu belirten katılımcıların eş tükenmişliği puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Kadın ve erkek katılımcılarda evlilik uyum düzeylerinde anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- 18-30 yaş ile 30 yaş üzeri katılımcıların evlilik uyumu puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Üniversite mezunu katılımcıların evlilik uyumu puanları anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.
- Çocuk sahibi olma durumu bakımından evlilik uyumu puanları anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

- 1 ya da 2 çocuğu olduğunu belirten katılımcıların evlilik uyumu puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- Evlilik süresi bakımından katılımcıların evlilik uyumu puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Kadın ve erkeklerin cinsel işlev bozukluğu düzeyleri bakımından aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- 18-30 yaş ile 30 yaş üzeri katılımcıların cinsel işlev bozukluğu düzeylerini değerlendiren puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Lise ve üniversite mezunlarında cinsel işlev bozukluğu düzeylerini değerlendiren puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Çocuğu olan katılımcıların, çocuk sahibi olmayanlara kıyasla cinsel işlev bozukluğu düzeyine işaret eden yüksek puanlar aldığı bulunmuştur.
- Çocuk sayısına göre, katılımcıların cinsel işlev bozukluğu düzeylerinde anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- 6-10 yıl arası evli olduğunu belirten katılımcıların, 1-5 yıl arası evli olduğunu belirten katılımcılara kıyasla cinsel işlev bozukluğuna işaret eden yüksek puanlar aldığı görülmüştür.
- Katılımcıların evlilik uyumu ile cinsel işlev bozuklukları ve eş tükenmişliği arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır.
- Lise mezunu olmak, cinsel işlev sorunlarının olması ve eş tükenmişliğinin olması evlilik uyumunun düşüşünde anlamlı yordayıcılar olarak saptanmıştır.
- Katılımcıların cinsel işlev sorunların işaret eden puanlarının evlilik uyumunu negatif yönde etkilediği ve eş tükenmişliğinin bu etkiye anlamlı düzeyde aracı rolü olduğu bulunmuştur.

6.2 ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda yapılacak ileri araştırmalar ve geliştirilebilecek uygulamalara yönelik öneriler aşağıdaki gibidir:

Araştırmacılara yönelik:

- Daha fazla katılımcıya ulaşarak sonuçların daha genellenebilir olmasının sağlanabileceği önerilmektedir.

- Katılımcıların çift olarak araştırmaya dahil edilmesi ve çiftlerin birbirlerini değerlendirebilecekleri ölçüm araçlarıyla karşılaştırma yapılabileceği önerilmektedir.
- Bu çalışmada incelenen cinsel işlev sorunlarına ek olarak evlilik yaşamına etki edebileceği düşünülen diğer psikolojik belirtiler (depresyon, anksiyete, çocukluk çağı travmaları vb.) tekrarlanacak araştırmalara dahil edilebilir.
- Katılımcılarla yapılacak görüşmelerle nitel veriler elde edilebilir ve çalışmanın karma yöntemle yürütülebileceği düşünülmektedir. Bu durumun, cinsellikle ilgili sorulara katılımcıların yanıt verme konusunda tereddütleri olan katılımcılara yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Uygulayıcılara yönelik:

- Çiftlerle yapılacak görüşmelerde, eş tükenmişliğinin önleyici psikososyal ve psikoeğitim çalışmalarına odaklanabileceği düşünülmektedir.
- COVID 19 pandemi sürecinde toplumsal değişimlerin, en küçük sosyal birim olan aile ortamına yansmasıyla ruh sağlığı ve evliliklerin gidişatının da etki altında olması kaçınılmazdır. Bu yüzden, COVID 19 pandemisinin aile işlevselliğine olan etkisinin en aza indirgenmesi amacıyla, çiftlere yönelik psikolojik dayanıklılık ve evlilik uyumu gibi pozitif özelliklerin geliştirilmesine yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar, günümüzde çevrimiçi erişimin sıklaştığı koşullarda sosyal medya aracılığıyla kişilere aktarılabilir.
- Cinsel işlev sorunlarına yönelik multidisipliner bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği ve tıbbi konsültasyonla terapötik sürecin etkili olacağı düşünülmektedir. Böylelikle kişilerin evlilik yaşamına ilişkin müdahalelerin daha etkili sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abbasi Asfajir A.A., ve Ramezani L. (2017). The relationship between family function and marital satisfaction with marital disaffection of married teachers in Behshahr. *Sociol Stud Youth*. 8(24):9–22
- Adib Rad N., ve Adib Rad M. (2005). Study of the relationship of communication believes and marital disenchantment and its comparison with divorce seeking women and common life seeking women. *Counsel Res Dev*. 13, 99-110.
- Alahveriani K., Rajaie H., Shakeri Z., ve Lohrasbi A. (2010). Studying the relationship between sexual disorder and marriage satisfaction in those suffering from depression. *Procedia Soc Behav Sci*, 5(0),1672–5.
- Al-Dubai S.A., Ganasegeran K., Perianayagam W., ve Rampal K.G. (2013). Emotional burnout, perceived sources of job stress, professional fulfillment, and engagement among medical residents in Malaysia. *Scientific World Journal*. 137620.
- Astha D., ve Rajeev R. (2017). A comparative study of marital adjustment among love marriage couples and arrange marriage couples. *Paripex India J Res.*;6(6):467-8.
- Bakker A.B., Demerouti E., ve Schaufeli W.B.(2003). The socially induced burnout model. In: Shohov SP, editor. *Advances in psychology research*. 25, 13-30.
- Barrientos J.E., ve Páez D. (2006) Psychosocial variables of sexual satisfaction in Chile. *Journal of Sexual and Marital Therapy*, 32, 351-368.
- Bastani S., Golzari M., Rowshani S.H.(2011). Emotional divorce and strategies to face it. *Journal of Family Research*, 7(2), 241-57.
- Beach S.R. (2014). he couple and family discord model of depression. *Interpers Relationships Health Soc Clin Psychol Mech*. 1, 133–155.
- Bozgeyikli, H., ve Toprak, E. (2013). Üniversiteli gençlerin eş seçim kriterlerinin sıralama yargıları ile ölçeklenmesi [University youth's mate selection criteria by rank order judgments scaling]. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68–87
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., ve Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 964-980.

- Briken, P., Matthiesen, S., Pietras, L., Wiessner, C., Klein, V., Reed, G. M. ve Dekker, A. (2020). Estimating the Prevalence of Sexual Dysfunction Using the New ICD-11 Guidelines. *Dtsch Arztebl International*, 117(39), 653-658.
- Bugay, A., ve Tezer, E. (2008). Üniversite öğrencilerinin evlenecekleri eşlerde aradıkları özellikler [The criterias that the graduate students seek in their partners]. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 36–40.
- Chi, P., Tsang, S. K., Chan, K. S., Xiang, X., Yip, P. S., Cheung, Y. T., & Zhang, X. (2011). Marital satisfaction of Chinese under stress: Moderating effects of personal control and social support. *Asian Journal of social psychology*, 14(1), 15-25
- Chung E. (2019). Sexuality in Ageing Male: Review of Pathophysiology and Treatment Strategies for Various Male Sexual Dysfunctions. *Medical sciences (Basel, Switzerland)*, 7(10), 98.
- Cordova J.V., Gee C.B., Warren L.Z. (2005). Emotional skillfulness in marriage: Intimacy as a mediator of the relationship between emotional skillfulness and marital satisfaction. *J Soc Clin Psychol*. 24(2), 218-35.
- Cropanzano R., Rupp D.E., Byrne Z.S. (2003). The relationship of emotional exhaustion to work attitudes, job performance, and organizational citizenship behaviors. *J Appl Psychol*. 88(1), 160-9.
- Çapri B. (2008). *Eş tükenmişliğini yordayan değişkenlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi) Enstitüsü, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çapri B., ve Gökçakan Z. (2013). The variables predicting couple burnout. *Elem Educ Online*. 12(2), 561–574.
- Çelik, M. (2006). Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması [Reliability and validity studies of marital satisfaction scale] (Doctoral dissertation, Çukurova University, Adana, Turkey)
- Deveci Şirin H., ve Deniz M.E. (2016). The effect of the family training program on married women's couple-burnout levels. *Educ Sci Theory Pract*. 16(5), 1563-85.
- Efe, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin eş seçme eğilimleri* [Mate selection tendency of university students] (Master's thesis, Hacettepe University, Ankara, Turkey).
- Emerson E., Fortune N., Llewellyn G., Stancliffe R. (2020). Loneliness, social support, social isolation and wellbeing among working age adults with and without disability: cross sectional study. *Disabil. Health J*. 10.1016/j.dhjo.2020.100965

- Farré L., Fawaz Y., Gonzalez L., Graves J. (2020). *How the COVID-19 Lockdown Affected Gender Inequality in Paid and Unpaid Work in Spain*. IZA Discussion Paper No. 13434 Bonn: IZA Institute of Labor Economic
- Ferri P., Guerra E., Marcheselli L., Cunico L., ve Di Lorenzo R. (2015). Empathy and burnout: an analytic cross-sectional study among nurses and nursing students. *Acta bio-medica: Atenei Parmensis*, 86(Suppl 2):104–115.
- Fink, B. C., & Shapiro, A. F. (2013). Coping mediates the association between marital instability and depression, but not marital satisfaction and depression. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 2(1), 1.
- Flouri E., Narayanan M. K., Nærde A. (2018). Stressful life events and depressive symptoms in mothers and fathers of young children. *J. Affect. Disord.* 230 22–27
- Foran H.M, Whisman M.A., ve Beach S.R. (2015). Intimate partner relationship distress in the DSM-5. *Fam Process.* 54(1):48–63.
- Garcia J., Vargas N., Clark J. L., Magaña Álvarez M., Nelons D. A., Parker R. G. (2020). Social isolation and connectedness as determinants of well-being: global evidence mapping focused on LGBTQ youth. *Glob. Public Health* 15 497–519
- Gott, M., ve Hinchliff, S. (2003). How important is sex in later life? The views of older people. *Social science & medicine (1982)*, 56(8), 1617–1628.
- Griffith A. K. (2020). Parental burnout and child maltreatment during the COVID-19 pandemic. *J. Fam. Violence* 10.1007/s10896-020-00172-2
- Halford W. (2001). *Brief couple therapy: Helping partners help themselves*. New York: Guilford Press.
- Heaton, T. B. (2002). Factors contributing to increasing marital stability in the United States. *J. Fam. Issues* 23, 392–409
- Heiman J.R., Long J.S., Smith S.N, Fisher W.A., Sand M.S., et al. (2011) Sexual satisfaction and relationship happiness in midlife and older couples in five countries. *Archives in Sexual Behavior*, 40, 741-753.
- Honkonen T, Ahola K, Pertovaara M, Isometsä E, Kalimo R, Nykyri E, Aromaa A, Lönnqvist J. (2006). The association between burnout and physical illness in the general population—results from the Finnish Health 2000 Study. *Journal of Psychosomatic Research* 61(1), 59–66.
- Hupkau C., Petrongolo B. (2020). *Work, Care and Gender During the COVID-19 Crisis*. A CEP COVID-19 analysis Paper No. 002 London: Centre for Economic Performance.

- Huston T.L. (2009). What's love got to do with it? Why some marriages succeed and others fail. *Personal Relationships*, 16(3), 301–327.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye Yayınevi.
- Karney B.R., Bradbury T.N. (1995) The longitudinal course of marital quality and stability: a review of theory, method, and research. *Psychol Bull* 118, 3-34.
- Kaviani, M., Rahnavard, T., Azima, S., Emamghoreishi, M., Asadi, N., & Sayadi, M. (2014). The effect of education on sexual health of women with hypoactive sexual desire disorder: a randomized controlled trial. *International journal of community based nursing and midwifery*, 2(2), 94–102.
- Kazemi Talachi R., Gorji M.B. (2013). Job burnout and job satisfaction among industry, mine and trade organization employees: A questionnaire survey. *Int J Acad Res Bus Soc Sci.*, 3(7):21-40.
- Komarevtseva E.F. (2014). The dynamics of tolerance to the emotional burnout syndrome among teachers of the system of special education in the process of preventive work. *Russ Psychol*. 11(46-54).
- Koolae A.K., Adibrad N., ve Sedgh Poor B.S. (2010). The comparison of relationship beliefs and couples burnout in women who apply for divorce and women who want to continue their marital life. *Iranian Journal of Psychiatry*. 5(1), 35–39.
- Koutsimani P., Montgomery A., ve Georganta K. (2019). The relationship between burnout, depression, and anxiety: a systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Psychol*. 10, 284.
- Lee F.J., Stewart M., Brown J.B. (2008). Stress, burnout, and strategies for reducing them: What's the situation among Canadian family physicians? *Can Fam Physician*. 54(2), 234-5.
- Lee T.Y., Sun G.H., ve Chao S.C. (2001). The effect of an infertility diagnosis on the distress, marital and sexual satisfaction between husbands and wives in Taiwan. *Hum Reprod*. 16(8), 1762-7.
- Li, P. F., & Wickrama, K. A. S. (2014). Stressful life events, marital satisfaction, and marital management skills of Taiwanese couples. *Family Relations*, 63(2), 193-205.
- Locke, H., ve Wallace, K. (1959). Short marital-adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*, 21, 251-255.

- Long N. J. (2020). From social distancing to social containment: reimagining sociality for the coronavirus pandemic. *Med. Anthropol. Theory* 7 247–260
- Mahdavianfard R., Asghari Ebrahim Abad M., ve Ghenaat Bajgirani S. (2015). The prediction of marital burnout through pursuing and distancing in married female students. *Research in Clinical Psychology and Counseling*. 4(2), 122-37.
- Malakh-Pines A., ve Uluengin M.Y. (2010). *Aşık olmak; sevgililerimizi neye göre seçeriz?*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Maltas, C. (1992). Trouble in paradise: Marital crises of midlife. *Psychiatry*, 55(2), 122-131.
- Mangiavacchi L., Piccoli L., Pieroni L. (2020). *Fathers Matter: Intra-Household Responsibilities and Children's Wellbeing During the COVID-19 Lockdown in Italy*. IZA DP No. 13519 Bonn: IZA Institute of Labor Economics
- Marchand, A., Blanc, M.E. ve Beaugerard, N. (2018). Do age and gender contribute to workers' burnout symptoms?, *Occupational Medicine*, 68(6), 405–411
- Maslach C, Jackson S, Leiter M. (1996). *MBI: Maslach burnout inventory: CPP*. Incorporated Sunnyvale (CA).
- Maslach C., ve Jackson S.E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior* 2(2),99-113.
- Maslach C., ve Jackson S.E. (1986). *The Maslach burnout inventory*. 2nd ed. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press
- Maslach C., ve Leiter M.P. (2016). Understanding the burnout experience: recent research and its implications for psychiatry. *World Psychiatry*. 15(2):103-1.
- Maslach. C. (1982). Understanding burnout: Definitional issues in analyzing a complex phenomenon. *Job Stress ve Burnout*. Beverly Hills: Sage.
- Mather L., Blom V., Svedberg P. (2014). Stressful and traumatic life events are associated with burnout—a cross-sectional twin study. *Int. J. Behav. Med.* 21 899–907.
- McCarthy B. (1997). Strategies and techniques for revitalizing a nonsexual marriage. *Journal of Sex ve Therapy* 23(3), 231-240.
- Mikolajczak M., Raes M. E., Avalosse H., Roskam I. (2018b). Exhausted parents: sociodemographic, child-related, parent-related, parenting and family-functioning correlates of parental burnout. *J. Child Fam. Stud.* 27 602–614

- Nazari M., Basiri F., Kaveh M.H., ve Ghaem H. (2018). Investigating the effect of Fordyce happiness cognitive-behavioral training on perceived stress and happiness in pregnant females: Applying the self-efficacy theory. *Iran Red Crescent Med J*, 20(10), e59284
- Nejatian, M., Alami, A., ve Momeniyan, V. et al. (2021). Investigating the status of marital burnout and related factors in married women referred to health centers. *BMC Women's Health*, 21, 25.
- Onyishi, E. I., Sorokowski, P., Sorokowska, A., and Pipitone, R. N. (2012). Children and marital satisfaction in a non-Western sample: having more children increases marital satisfaction among the Igbo people of Nigeria. *Evol. Hum. Behav.* 33, 771–774
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam* [Communication and life in family]. Ankara, Turkey: PDREM Yayınları.
- Pamuk M, ve Durmuş E.(2015). Investigation of burnout in marriage. *J Hum Sci.* 12(1):162-77.
- Patrick, S., Sells, J. N., Giordano, F. G., ve Tollerud, T. R. (2007). Intimacy, differentiation, and personality variables as predictors of marital satisfaction. *The Family Journal*, 15(4), 359-367.
- Pines A.M. (2002). Teacher burnout: a psychodynamic existential perspective. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 8, 121–40.
- Pines A.M., Neal M.B., Hammer L.B, ve Icekson T. (2011). Job burnout and couple burnout in dual-earner couples in the sandwiched generation. *Soc Psychol Q.* 74(4):361–386.
- Platsidou M., ve Daniilidou A. (2016). Three scales to measure burnout of primary school teachers: empirical evidence on their adequacy. *Int J Edu Psychol.*5(2),164–186.
- Rahmani A., Alahgholi L., ve Merghati Khuee E. (2010). How does sexual satisfaction relate to marital satisfaction among Iranians? *Int J Obstet Gynecol.*107(2):S558–9
- Randall, A. K., & Bodenmann, G. (2009). The role of stress on close relationships and marital satisfaction. *Clinical psychology review*, 29(2), 105-115.
- Risch G., Riley L.A., ve Lawler M.G. (2003) Problematic issues in the early years of marriage: Content for premarital education. *Journal of Psychology and Theology* 31, 252-269.

- Robles T.F., Slatcher R.B., Trombello J.M., ve McGinn M.M. (2014). Marital quality and health: A meta-analytic review. *Psychol Bull.* 140(1), 140.
- Rostami, A., Ghazinour, M., Nygren, L., and Richter, J. (2014). Marital satisfaction with a special focus on gender differences in medical staff in Tehran, Iran. *J. Fam. Issues* 35, 1940–1958
- Schmitt, M., Kliegel, M., and Shapiro, A. (2007). Marital interaction in middle and old age: a predictor of marital satisfaction? *Int. J. Aging Hum. Dev.* 65, 283–300.
- Snyder, C. R., ve Lopez, S. J. (2005). *Handbook of positive psychology*. New York.
- Sorokowski, P., Randall, A. K., Groyecka, A., Frackowiak, T., Cantarero, K., Hilpert, P., ... Bertoni, A. (2017). Marital Satisfaction, Sex, Age, Marriage Duration, Religion, Number of Children, Economic Status, Education, and Collectivistic Values: Data from 33 Countries. *Frontiers in Psychology*, 8, 1-7.
- Spainer G.B. (1979). The measurement of marital quality. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 5(3), 1-11.
- Stackert R, & Bursik K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered Irrational Relationship beliefs & Young adult romantic relationship satisfaction. *Personality & Individual Differences*, 34(8), 1419–11.
- Şirin H.D., ve Deniz M. (2016). The effect of the family training program on married women's couple-burnout levels. *Edu Sci Theory Pract.* 16(5),1563–1585.
- Tracy S.J. (2016). Becoming a character for commerce: Emotion labor and discursive construction of identity in a total institution. *Manag Commun Q.* 14(1),90-128.
- Vinayak S., Dhanoa S. (2017). Relationship of parental burnout with parental stress and personality among parents of neonates with hyperbilirubinemia. *Int. J. Indian Psychol.* 4 102–111.
- Yavuzer, H. (2012). Aile ilişkileri ve çocuk, In H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu* (pp. 164–172). İstanbul, Turkey: Remzi Kitabevi.
- Yeh H.C., Lorenz F.O., Wickrama K.A., Conger R.D., Elder G.H. Jr (2006) Relationships among sexual satisfaction, marital quality, and marital instability at midlife. *Journal of Family Psychology* 20, 339-343.
- Young M.E, & Long L.L. (1998). *Counseling and Therapy for Couples*. Brook/Cole Publishing Company.

Zhang, S., ve Kline, S. L. (2009). Can I make my own decision? A cross-cultural study of perceived social network influence in mate selection. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(1), 3–23.

Zhou M.A. (1993) survey of sexual state of married, healthy reproductive age women. *Journal of Psychology and Human Sexuality* 6, 15-28

Ziaee, T., Jannati, Y., Mobasheri, E., Taghavi, T., Abdollahi, H., Modanloo, M., ve Behnampour, N. (2014). The Relationship between Marital and Sexual Satisfaction among Married Women Employees at Golestan University of Medical Sciences, Iran. *Iranian journal of psychiatry and behavioral sciences*, 8(2), 44–51.

EKLER

EK-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın Katılımcı,

Bu çalışmada, eş tükenmişliği, evlilik uyumu, cinsel doyumu ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Amaç doğrultusunda, araştırmaya katılmayı kabul edenlerle anket çalışması yürütülecektir.

Bu araştırmaya katılmak sizin isteğinize bağlı olup, araştırmaya katılıp katılmamanızın olumsuz bir etkisi olmayacaktır. Bu çalışma süresince toplanan veriler yalnızca akademik araştırma amacıyla kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Kimlik bilgilerinizin gizliliği korunup, tüm gözlem ve görüşme verilerinde rumuzlar kullanılacaktır. Bizimle iletişime geçerek istediğiniz zaman çalışmadan çekilebilirsiniz. Eğer çalışmadan çekilerseniz, sizden topladığımız tüm veriler veri tabanımızdan silinecektir ve çalışmada kullanılmayacaktır. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz veya endişeniz olursa, aşağıdaki iletişim bilgilerinden bize ulaşabilirsiniz.

Dr. Öğr. Üyesi Deniz ERGÜN

Klinik Psikoloji Bölümü

Yakın Doğu Üniversitesi

E-posta: deniz.ergun@neu.edu.tr

Gülseren BATUMLU CAN

Klinik Psikoloji Bölümü

Yakın Doğu Üniversitesi

Tel: +90 507 961 28 34

E-posta:

gulseren.batumlu@gmail.com

EK-2. Sosyodemografik Bilgi Formu

Cinsiyetiniz

1. Kadın
2. Erkek

Yaşınız

1. 18-24
2. 24-30
3. 30 üzeri

Eğitim Düzeyi

1. İlköğretim
2. Lise
3. Üniversite

Çocuğunuz var mı?

1. Var
2. Yok

Çocuk sayısı

1. 1
2. 2
3. 3 ve üzeri

Evlilik Süresi

1. 1-5 yıl
2. 6-10 yıl

EK-3. Evlilik Yaşamı Ölçeği

(Örnek Sorular)

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” seçenekleri de yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uygun seçeneğe çarpı (x) koyarak işaretleyiniz. Sizden isminizi yazmanız istenmemektedir. Sonuçlar yalnız araştırma amacıyla kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. İçtenlikle verdiğiniz inandığımız cevaplarımız için şimdiden teşekkür ederiz.

<p>(1)Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti</p> <p>() Kesinlikle katılmıyorum</p> <p>() Katılmıyorum</p> <p>() Kararsızım</p> <p>() Katılıyorum</p> <p>() Kesinlikle katılıyorum</p>	<p>6) Huzurlu bir ev yaşamım var.</p> <p>() Kesinlikle katılmıyorum</p> <p>() Katılmıyorum</p> <p>() Kararsızım</p> <p>() Katılıyorum</p> <p>() Kesinlikle katılıyorum</p>
<p>2) Evliliğimizdeki engellerin aşılmaz olduğunu düşünüyorum</p> <p>() Kesinlikle katılmıyorum</p> <p>() Katılmıyorum</p> <p>() Kararsızım</p> <p>() Katılıyorum</p> <p>() Kesinlikle katılıyorum</p>	<p>7) Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.</p> <p>() Kesinlikle katılmıyorum</p> <p>() Katılmıyorum</p> <p>() Kararsızım</p> <p>() Katılıyorum</p> <p>() Kesinlikle katılıyorum</p>
<p>3) Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.</p> <p>() Kesinlikle katılmıyorum</p> <p>() Katılmıyorum</p>	<p>8) Bizim ilişkimiz ideal bir karı- koca ilişkisidir.</p> <p>() Kesinlikle katılmıyorum</p>

☐ Kararsızım ☐ Katılıyorum ☐ Kesinlikle katılıyorum	☐ Katılmıyorum ☐ Kararsızım ☐ Katılıyorum ☐ Kesinlikle katılıyorum
<p>4) Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.</p> ☐ Kesinlikle katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Kararsızım ☐ Katılıyorum ☐ Kesinlikle katılıyorum	<p>9) Eşimi benim için aynı zamanda bir arkadaştır.</p> ☐ Kesinlikle katılmıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Kararsızım ☐ Katılıyorum ☐ Kesinlikle katılıyorum

EK-4. Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği
(Örnek Sorular)

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
Cinsel yaşama karşı ilgisizlik duyar mısınız?					
Eşinizle cinsel ilişkinizle ilgili olarak nelerden hoşlanıp nelerden hoşlanmadığınızı sorar mısınız?					
Kendi/eşinizin cinsel organınızın eşinizin/sizin cinsel organının giremeyeceği kadar dar olduğunu düşünür müsünüz?					
Eşinizle sevişmekten kaçınır mısınız?					
Cinsel ilişki sırasında doyuma (orgazma) ulaşabilir misiniz?					
Eşinize sarılıp, vücudunu okşamaktan zevk alır mısınız?					
Eşinizle olan cinsel ilişkinizi tatminkar bulur musunuz?					

Gerekirse rahatsızlık ve acı duymaksızın parmağınızı (eşinizin) cinsel organı(nız)ın içine sokar sokabilir misiniz?					
Eşinizin cinsel organına dokunup okşamaktan rahatsız olur musunuz?					
Eşiniz sizinle sevişmek istediğinde rahatsız olur musunuz?					

EK-5. Eş Tükenmişlik Ölçeği Kısa Formu (ETÖ-KF)
(Örnek Sorular)

	Hiçbir zaman	Sadece bir defa	Nadiren	Bazen	Sık sık	Çoğunlukla	Her Zaman
1.Yorgun							
2.Eşi/Partneri ile İlgili Hayal kırıklığına Uğramış							
7.Zayıf							
8.Güvensiz							
9. Uyuma Güçlüğü							

Ek-6. Ölçek İzinleri

Sayın Esin Hocam,

Yanıtınız ve onayınız için size çok teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Gülseren Batumlu Can

esin <esin@metu.edu.tr>, 24 Oca 2020 Cum, 21:14 tarihinde şunu yazdı:

Evlilik Yasami Olcegi ve olcekle ilgili bilgileri ekte gonderiyorum. Basarilar dilerim.
Prof. Dr. Esin Tezer

Sent from my Samsung Galaxy smartphone

Sayın Burhan Hocam,

yanıtınız ve onayınız için size çok teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Gülseren Batumlu Can

burhan Capri <burhancapri@gmail.com>, 24 Oca 2020 Cum, 14:04 tarihinde şunu yazdı:

İlgili ölçme aracının kısa ve uzun formları ektedir.

Başarılar...

GÜLSEREN BATUMLU <gulseren.batumlu@gmail.com>, 24 Oca 2020 Cum, 12:41 tarihinde şunu yazdı:

Hocam merhabalar,

Ben Gülseren Batumlu Can, Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji Bölümü'nde yüksek lisans öğrenimi görmekteyim. Bu yıl tez aşamasındayım ve "Eş Tükenmişliği, Evlilik ve Cinsel Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı bir araştırma yürütmeyi planlamaktayım. Araştırma için, sizden Eş Tükenmişlik Ölçeği'ni kullanmak için izninizi rica ediyorum.

Saygılarımla,

Gülseren BATUMLU CAN

Elif Hocam Merhaba,

Yanıtınız ve onayınız için çok teşekkür ederim. Ölçeğe ulaştım sorun yok şimdilik. İyi çalışmalar diliyorum.

Saygılarımla,

Gülseren Batumlu Can

Elif Barışkin <ekabakci@hotmail.com>, 24 Oca 2020 Cum, 15:56 tarihinde şunu yazdı:

Merhaba,

Ölçeği kullanabilirsiniz, eğer ölçeğe ulaşmakla ilgili bir sorun olursa bana tekrar yazın size iletirim önümüzdeki hafta. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Elif Barışkin

iPhone umdan gönderildi

> GÜLSEREN BATUMLU <gulseren.batumlu@gmail.com> şunları yazdı: (24 Oca 2020 12:28):

>

>

> Hocam merhabalar,

>

> Ben Gülseren Batumlu Can, Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji Bölümü'nde yüksek lisans öğrenimi görmekteyim. Bu yıl tez aşamasındayım ve "Eş Tükenmişliği, Evlilik ve Cinsel Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı bir araştırma yürütmeyi planlamaktayım. Araştırma için, dilimize uyarlanmış olduğunuz Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği'ni kullanmak için izninizi rica ediyorum.

>

> Saygılarımla,

>

> Gülseren BATUMLU CAN

ÖZGEÇMİŞ

Gülseren Batumlu Can, 23.10.1985 tarihinde Konya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Konya 'da tamamladı. 2004 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji bölümüne başladı. 2009 yılında mezun oldu. 2012-2020 yılları arasında Adalet Bakanlığı'nda Psikolog olarak görev yaptı. 2018 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisansı'na başladı.

İletişim Bilgileri

e-mail: gulseren.batumlu@gmail.com

İNTİHAL RAPORU

EŞ TÜKENMİŞLİĞİ, EVLİLİK VE CİNSEL UYUM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ-GÜLSEREN BATUMLU CAN

ORJİNALLİK RAPORU

% 14	% 14	% 3	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 5
2	journalofsocial.com İnternet Kaynağı	% 1
3	www.dusunenadamdergisi.org İnternet Kaynağı	% 1
4	burkonturizm.com İnternet Kaynağı	% 1
5	arelarsiv.arel.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
6	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
7	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
8	acikerisim.pau.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
9	www.sos-con.com İnternet Kaynağı	<% 1

ETİK KURUL RAPORU

27.07.2020

Sayın Gülseren Batumlu Can

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2020/697 proje numaralı ve “Eş Tükenmişliği, Evlilik ve Cinsel Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.